

Nikâh akdi mes'elelerine âit hükümler

Münâkehât

(Nikâh akdi mes'elelerine âit
hükümler)

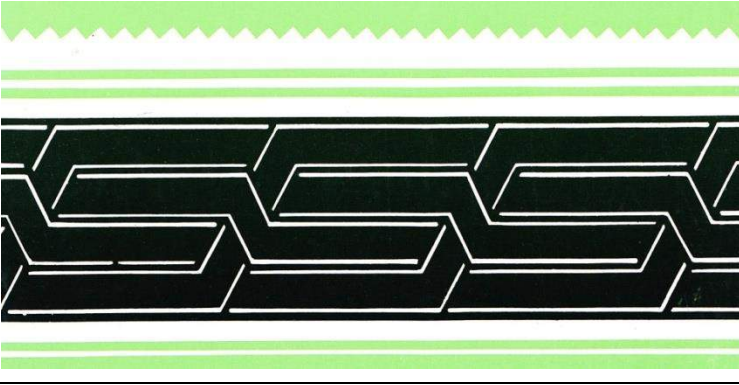
Yazan

Ömer Nasûhi Bilmen

Özet olarak
sadeleştiren

A.Celâleddin Karakılıç

2015

Münâkehât

(Nikâh akdi mes'elelerine âit
hükümler)

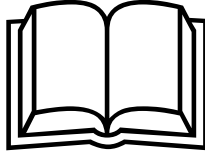
Y a z a n

Ömer Nasûhi Bilmen

Özet olarak
sadeleştiren

A.Celâleddin Karakılıç

2015

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

. *Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm*

Münâkehât

(Nikâh akdi mes'elelerine âit hükümler)

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

Nikâh ve Nikâha âit hükümler

Nişanlanma

Evlenmek talebi üzerine verilen söz ile bu husûsda yapılan ba'zı merâsime nişanlanma denir. Bir kadının nikâhına tâlib olmaya “**Hıtbe**”, evlenmeyi talep eden erkeğe “**Hâtib**”, evlenmesi istenilen kadına da “**Mahtûbe**” denir.

Nişanlanma merâsimi, nikâh akdine bir başlangıçtır. Fakat nikâhdan ma'dûd değildir. Bunun için yalnız nişanlanmak ile veyâ izdivaç va'di ile, nikâh ve nikâh hükümleri sâbit olmaz ve iki taraftan hiçbirisi nikâh akdini yapmaya veyâ izdivaç va'dini yerine getirmeye mecbûr tutulamaz. Çünkü nikâh, ancak îcâb ve kabûl ile yapılır. Halbuki bir erkek ile bir kadının birbirlerine yüzük, çarşaf ve elbîse gibi ba'zı eşyâlar vererek namzetlik merâsimini yapmaları, böyle bir îcâb ve kabûl mâhiyetinde değildir. Bu bakımdan yalnız nişanlanmak ile veyâ izdivaç va'di ile nikâh yapılmış olmaz.

Bunun için nişanlanan bu namzetler arasında tevârüs (*mirâsa konma*) ve hurmet-i müsâhare de tahakkuk etmiş olmaz. Bu bakımdan bir erkek ile evlenme va'dinde bulunan bir kadın, o nişanı bozup başka bir erkek ile evlenebilir. Bunun için nişanlanan bu namzetler isterlerse istedikleri zaman birbirlerinden ayrılabilirler ve başkaları ile nişanlanıp evlenebilirler.

Nişanlanmaya dâir ba'zı mes'eleler

1-Söz kesildikten ya'nî istikbâlde evlenmelerini kararlaştırdıktan sonra iki taraftan birisi, nikâh yapmaktan vaz geçerse veyâ nikâh akdinden evvel vefât ederse, hâtibin, mehre sayılmak üzere mahtûbesine vermiş olduğu şey'ler, mevcûd ise aynen, telef olmuş ise bedelen geri alınabilir. Verilen eşyâlar kullanılmış ise yine aynı alınıp bedeli alınmaz. Hâtibin vefâtı hâlinde geri alma bedeli vârislerine intikâl eder. Mahtûbenin vefâtı hâlinde ise yedinde bulunan mehir terikesinden alınır. Çünkü bu mehri vermekteki maksat hâsıl olmadığından, bunun geri alınması veyâ tazmin etdirilmesi bir hak taşkil eder.

Faka mehir hâricinde olarak iki tarafın birbirlerine vermiş oldu 2kları hediyeler, hibe ahkâmına tâbi' olup vefât vukûunda geri alınmazlar. Fakat evlenmeye muvâfakatden vaz geçilirse, bu hâlde, *-rücûl mânialarından bir şey'yoksa-* istenilirse geri alınabilir.

2-Bir kimse namzedi olan kadına, nişan nâmına bir miktâr eşyâ hediye etse ve bundan sonra da nikâh akdinden vaz geçilse, bu halde bu eşyâlar mevcûd ise geri alınabilir. Kadın da bunlara mukâbil olarak gönderdiği eşyâları, mevcûd ise geri alabilir. Fakat bu namzetlerin birbirine hediye olarak

verdikleri eşyâlar, herhangi bir sûrette helâk olmuş olursa veyâ mülkünden çıkarsa geri alınmaz ve rücû' hakkı kalmaz.

3-Bir kızı, nikâhdan sonra zevcine teslim etmek için, ebeveyninden veyâ akrabâsından birinin, ağırlık vesâire namları ile alacakları şey'ler, rüşvet mâhiyetindedir. Bunun için erkek vermiş olduğu şey'leri mevcûd ise aynen, değilse bedelini geri alabilir. Aynı şekilde bir kadın da kendisini veyâ kızını tezevvüç etmesi için bir erkeğe verdiği şey'leri, tezevvüçden sonra geri alabilir. Fakat nikâh işinin yapılması için çalışan kimseye, ücret olarak verilen şey'ler geri alınmaz. Çünkü bu bir hizmet bedelidir.

4-Hâtibin, mahtûbesini nikâhdan evvel görmesi câizdir. Fakat bunun telezzüz kasdinden ve fitne ihtimâlinden uzak olması şarttır. Bu halde hâtib mahtûbesini görebilir, el ve yüzüne bakabilir.

5-Nikâh akdi esnâsında bir **hutbe** i'râd edilmesi ya'nî hamd ve senâ'yı, salât ve selâm'ı hâvi ve nikâhın fazîletlerine dâir ba'zı âyet-i celîle'leri ve hadîs-i şerîf'leri muhtevî bir hutbenin okunması, bundan sonra nikâh akdinin yapılması **mendûb**'dur. Nikâh akdi yapıldıktan sonra iki tarafı tebrik etmek ve haklarında münâsib duâlarda bulunmak da **mendûb**'dur.

6-Hitbe'nin gizlenmesi, **nikâh**'ın i'lân edilmesi **müstahsen**'dir. Nikâh yapılmasından dolayı, her evlenen erkeğin az olsun, çok olsun bir **velîme** ziyâfeti (*düğün ziyâfeti*) vermesi **mendûb**'dur.

7-Nikâh akdinin bir vesîkaya yazılması lâzımdır. Çünkü İslâm Hukûku'nda ba'zı şer'î muâmeleleri, herhangi bir inkâr vukûundan korumak için birer vesîkaya rabd edilmesi

müstahsen'dir. Nikâh muâmelesi de bu nev'iden bir akid olduğu için bir vesîkaya rabd edilmesi iyidir. Çünkü bunun ferdî ve ictimâî faydaları çok büyüktür.

Nikâh'ın ta'rîfi ve mâhiyeti

Nikâh, evlenmek, bir kadını nikâh denilen bir akid ile almak demektir. Hanefî fukâhâ'sı nikâhı şöyle ta'rîf etmişlerdir: "*Nikâh, öyle bir akiddir ki kasden mülk-i mut'a 'yı ifâde eder*".

Bu akid ile bir aile teşekkül eder ve bu aileyi meydana getiren bir erkek ile bir kadın arasında bir takım haklar teessüs eder ve bunların birbirlerinden meşrû' sûretde istifâdeleri câiz olur.

Burada **kasden** kaydı ile teserrî'den, yani câriye edinmekden sakınılmıştır. Çünkü teserrî suretinde, asıl maksat, mülk-i rakabe'dir. Mülk-i mut'a ise bunun zımında husûle gelir. Halbuki nikâh sûretinde asıl maksat mülk-i rakabe değildir. Bir kimse nikâh ile zevcesinin nefesine mâlik olamaz. Bunun için nikâhdan asıl maksat, mülk-i mut'a'nın husûlüdür.

Mut'a kelimesi, lügatde, mutlaka istifâde olunacak şey', kifâyet miktârı azık ve bir kimseyi fâidelendirmek ma'nalarını ifâde eder.

İstîlâhda ise, bir erkeğin, boşadığı karısına vereceği üç veyâ beş parça elbîseden ibâretidir ki üç parça olduğuna göre bir baş örtüsü, bir gömlek ve bir de çarşafdır. Beş parça olduğuna göre ise yukarıdakilere bir entâri ile başka bir elbîse daha ilâve edilir. Erkek isterse bunların aynılarını, isterse kıymetlerini vermekte serbestdir.

Bununla berâber erkek, zevcesinin hill-i nazar ve hill-i mukâranet gibi menfaatlerinden istifâde etmeye müstehakdır. Bu bakımdan bu istihkâka “**Mülk-i mut'a**” denilmiştir. Bunun mukâbili **mülk-i rakabe**'dir. Bu iki nev'î mülk arasında umûmî ve husûsî kısımlar vardır. Bunun için Mülk-i rakabe, mülk-i mut'a'yı îcâb eder. Fakat mülk-i mut'a, mülk-i rakabeyi îcâb etmez. Meselâ bir kimse bir câriye satın alsa onun rakabesine ya'nî zâtına mâlik olacağı gibi menfaatlerine de mâlik olur. Fakat bir kadınla evlense, onun mülk-i mut'asına ya'nî yalnız ba'zı menfaatlerine mâlik olur, rakabesine mâlik olamaz. Bu bakımdan nikâh yalnız mülk-i mut'ayı ifade eder.

Nikâh lâfzı, lügatde, zam, cem, tedâhül (*biribiri içine girme*), evlenme, vetiy (*cinsî mukârenet*) gibi bir çok ma'nâlara gelir. Nikâh lâfzının bu ma'nâlarda isti'mâli hakkında bir çok rivâyetler vardır. Bunlardan Hanefî fukahâ'sının ekseriyetinin kâil oldukları ma'nâ şudur: “*Nikâh, vetiy ma'nâsında hakîkât, akid ma'nâsında ise mecâzdır. Bunun için nikâh kasden mülk-i mut'ayı ifâde eder*”.

Nikâhın ruknü

Nikâhın ruknü (*farzı*), **îcâb** ve **kabûl**'dür. İcâb diye, nikâhı vücûde getirmek için ilk evvel söylenilen söze denir ki nikâh onunla isbâta başlanılmış olur. Kabûl diye de, nikâhın yapılması için sonradan söylenilen söze denir ki nikâh onunla tamamlanmış olur.

Meselâ, nikâhda, erkeğin kadına karşı “*Seni tezevvec etdim*” demesi îcâb, bundan sonra da kadının erkeğe karşı “*Ben de nefsimi sana tezvîc etdim*” demesi de kabûl'dür. Bunun aksine olarak evvelâ kadının “*Ben nefsimi sana tezvîc etdim*” sözü îcâb, bundan sonra da erkeğin “*Ben de seni tezevviic etdim*” sözü

kabûl'dür. Bu îcâb ve kabûl sözleri, beldelerin örf ve âdetlerine göre değişebilir. îcâb ve kabûl olmadan nikâh akdi yapılamaz. Nikâh ancak îcâb ve kabûl ile yapılır.

Nikâh, nikâh yapılan meclisde ve şahidlerin huzûrunda iki tarafın ya'nî hâtib ile mahtûbe'nin veyâ velîsinin veyâ vekillerinin îcâb ve kabûlü ile akd olunur. Bu akid, şartlarını câmi' olunca, artık bundan rücû' etmek sahîh olmaz. Şâhidsiz yapılan bir nikâh akdi mu'teber değildir. Aynı zamanda nikâh meclisinin bulunması da şarttır. Bunun için Nikâh meclisi olmayınca nikâh, akd edilmiş olmaz. Buradaki meclisten murat, nikâh akdinin yapılması için toplanılan yer kasd olunmaktadır. Bunun için bir yerde toplanılmadan nikâh akdi yapılmış olmaz.¹

Nikâhın sıhhatinin şartları

Bir nikâhın sahîh ve nâfiz olarak akd edilmiş olabilmesi için, akid ânında şu şartların mevcûd olması lâzımdır.

1-Evlenecek kimselerin “**Mevânî-i nikâh:** Nikâha mâni' olan haller” denilen şey'lerden hâlî olmaları şarttır. Aksi takdirde nikâh sahîh olmaz. Meselâ, aralarında neseb, süt veyâ müsâharet sebeplerinden biri ile hurmet (*haramlık*) bulunan bir erkek ile bir kadının evlenmesi câiz değildir.

2-Nikâh akdini yapan iki tarafın, ehliyeti hâiz olmaları ya'nî âkil, balığ ve mümeyyiz bulunmaları şarttır. Bunun için mecnûnun, gay-i mümeyyiz bir çocuğun yapacağı bir nikâh akdi sahîh olmaz. Fakat karı ile kocanın âkil, bâliğ ve mümeyyiz olmaları şart değildir. Bunların nikâhları velîleri tarafından yapılabilir.

¹ -Nikâhın ruknû, îcâb ve kabûl ve nikâh meclisinin muhtelif halleri hakkında bak: Hukuk-i İslâmîyye ve Istilâhât-i Fıkhiyye Kâmûsu, C.2.ss. 14-22.Ömer Nasûhi Bilmen

3-Kendi nefisleri için nikâh akdi yapan şahısların, nikâhlarının nâfiz olabilmesi için hür, âkil ve bâliğ olmaları şarttır. Aksi takdirde velîlerinin bulunması lâzımdır.

4-Nikâh akdi, kinâî lâfızlardan birisi ile, meselâ bey' ve hibe gibi lâfızlar ile akd edildiği zaman, nikâh akdini yapanların bunların ma'nâsını bilmeleri ya'nî bunlarla nikâh akd edildiğini bilmeleri şarttır. Fakat sarîh lâfızlar ile akd edilirse bunların ma'nâsını âkidlerin bilmesi şart değildir. Yalnız bu lâfızlar ile nikâh yapıldığını bilmeleri kâfidir. Meselâ, *“Tezevüc etdim”*, *“Nikâhı kabûl etdim”*, denilmesi gibi.

5-Nikâh akdini, akd edenlerin her birinin sözüünü diğêrinin işitmesi şarttır. Çünkü bunların nikâha muvâfakatleri bu sûretle tahakkuk eder.

6-Nikâhda, kabûlün icâba hiç olmazsa zimnen muvâfakat etmesi şarttır. Eğer kabûl, icâba muvâfik olmazsa, nikâh akd edilmiş olmaz. Meselâ, bir kadın erkeğe *“Nefsîmi şu kadar mehr ile sana tezvîc etdim”* dese ve erkek de buna karşılık *“Nikâhı kabûl etdim, fakat mehri kabûl etmem”* dese, nikâh yapılmış olmaz. Fakat mehir husûsunda sükût ederek nikâhı kabûl ederse, bu hâlde nikâh akd edilmiş olur. Çünkü burada zimnen bir muvâfakat vardır.

7-Nikâh akdi ânında, mükellef ya'nî âkil, bâliğ, hür ve diğêr şer'î vasıfları hâiz iki şahidin hâzır bulunması şarttır. Bunun için kölelerin, mecnûnların, bunakların ve çocukların şehâdetleri ile nikâh akd edilmiş olmaz.

a-Nikâh husûsunda hâtib ile mahtûbe'nin usûl ve fûrûu da şahid olabilirler. Fakat ileride vukû' bulacak bir da'vâda şehâdetleri mu'teber olmaz.

Not: Akid zamânında şahidlerin bulunması, nikâhın

aleniyyetine ve teessüs edecek aile hayâtının meşrû' bir sûrette meydana geldiğini göstermek içindir. Yoksa nikâhı veyâ tesmiye edilen mehri isbât için değildir.

b-Nikâhda, nisâbı şehâdet, iki erkek veyâ bir erkek ile iki kadındır. Binâen-aleyh yalnız bir erkeğin veyâ yalnız iki veyâ daha ziyâde kadınların şehâdeti ile nikâh akdi yapılamaz.

8-Şâhidlenn îcâb ve kabûl ânında hâzır bulunmaları şartdır. Bunun için şâhidler olmadan yapılan bir nikâh muâmelesi, bi'l-âhare şâhidlere haber verilse, böyle bir nikâh akdi sahîh ve câiz olmaz. Ancak şâhidlerin huzûrunda nikâh akdi yenilenirse o zaman sahîh ve câiz olur. Yalnız bir şâhidin huzûrunda yapılan bir nikâh akdi de sahîh ve câiz olmaz.

9-Şâhidlerin, nikâh akdini anlamaları ve bilmeleri şartdır. Bunun için iki tarafın lisânını anlayamayan şâhidlerin huzûrunda yapılan bir nikâh akdi, yapılmış olmaz. Yeniden iki tarafın lisânını anlayan şâhidlerin huzûrunda yapılması lâzım gelir. Aksi takdirde câiz olmaz.

10-Nikâh akdi ânında, iki tarafın îcâb ve kabûlünü şâhidlerin hep berâber işitmeleri şartdır. Bunun için sağır kimseler huzûrunda yapılan bir nikâh akdi mün'akid olmaz. Şâhidlerden biri işitse ve biri de işitmese yine akid yapılmış olmaz. Fakat dilsiz (*ahras*) kimselerin huzûrunda yapılan bir nikâh akdi sahîh olur. Eğer nikâh akdini anlıyorlarsa.

11-Gâib hakkında, mektûb ile nikâh akdi yapıldığı zaman, mektûbun münderecâtını şâhidlerin işitmeleri ve buna muttali' olmaları şartdır

12-Zevc ile zevcenin ma'lûm olmaları şartdır. Bu ma'lûmiyyet ya işâretle veyâ tesmiye ile olur. İşâretle

olduğuna göre, nikâh olunacak kadın meclisde hâzır ise kendisine işâret edilir. Bununla berâber şâhidlerin kadının yüzünü görmeleri veyâ adı ile, baba ve dedesinin zikr edilmesi ihtiyâten lâzımdır. Tesmiye olduğuna göre de, yalnız ismini zikr edilir ki bu halde de karâbet veyâ sihriyyet gibi bir hâlin bulunmadığını, şâhidlerin bilmesi lâzımdır.

a-Nikâh edilecek kadın bir odada bulunursa, kendisine has mekânın ma'lûm olduğu kâfi olup tesmiye lâzım gelmez. Meselâ bir kimse, şâhitler hâzır ve iki tarafın sözlerini işitecek bir halde buldukları zaman “*Şu odadaki kadını tezevviic etdim*” deyip o kadın da kabûl etse, bu vaziyetde kadın, o odada yalnız ise nikâh câiz olur. Eğer yanında bir başkası da varsa o zaman nikâh câiz olmaz. Çünkü sözü kimin söylediğinde şüphe edilir.

b-Bir kimse, nikâh meclisinde hâzır olmayan iki kızından meselâ büyüğünü tezvîc edecek yerde, îcâb ânında küçük kızının ismini zikr etse, nikâh bu küçük kız hakkında yapılmış olur. Çünkü gâib hakkında nikâh yapılabilir. Fakat yanlışlıkla büyük kızım dediği halde küçük kızının adını zikr etse, nikâh, hiç birisi hakkında yapılmış olmaz. Çünkü bu isimde büyük kızı yoktur. Bu husûsda o kimsenin niyetine i'tibâr olunmaz.

c-İki kızı bulunan bir kimse, bunlardan birini tasrîh etmeksizin “*kızımı tezvîc etdim*” dese nikâh akd edilmiş olmaz. Fakat bunlardan biri şer'î mâniyalardan hâlî olmazsa nikâh sahîh olur ve akd edilmiş bulunur.

d-Velî veyâ vekil, nikâhı yapılacak kadının ismini yanlış olarak söylerse, bu halde, menkûhe meclisde hâzır olup kendisine işâret edilmiş ise nikâh sahîh olur. Fakat meclisde hâzır değilse nikâh sahîh olmaz.

e-Bir kimse, âkil, bâliğ ve meclisde hâzır bulunan kızının birini nikâh etse, bu halde kendisi şâhid sırasında bulunmuş olup akde, bi'z-zât o kız mübâşeret etmiş sayılır. Bunun için o meclisde başka bir erkek veyâ iki kadın daha bulunursa, nisâb-ı şehâdet hâsıl olmuş olduğundan nikâh akdi yapılmış olur ve sahîh bulunur. Fakat kız meclisde bulunmazsa veyâ âkil ve bâliğ olmamış olursa, o kimse (ya'nî babası veyâ vekîli veyâ velîsi) şâhid sırasında bulunmuş olmaz ve nikâh da sahîh olmaz.

13-Nikâh-ı mevkûf da, akid ânında şehâdet şart olup hîn-i icâzetde şart değıldir. Bunun için nikah, iki tarafın birinin icazetine mevkuf olarak şâhidsiz akd edilse câiz olmaz. Bi'l-âhare bu akde şâhidler huzurunda icâzet verilse yine câiz olmaz.

Not: Nefsi için nikâh akdini yapmaya ehliyeti olan her şahsın, nikâhda, şehâdete de selâhiyyeti vardır. Bunun için şâhidlerin fâsık veyâ a'mâ olmaları şehâdetlerine mâni' değıldir. Fakat şâhidlerin âdil kimselerden olması mendûbdur.

14-Müslümân bir kadının nikâhında, şâhidlerin de Müslümân olmaları şartdır. Buna mukâbil nikâh yapılan bir kadın gayr-i Müslim ise, şâhidlerinin de gayr-i Müslim olması lâzımdır.

Not: Nikâhların gizli yapılmaları (*şâhidsiz olarak yapılmaları*) bir hadîs-i şerîfle men edilmişdir. Fakat iki şâhid bulunursa o zaman gizli yapılmış olmaz. Aleni bir sûretde yapılmış olur. Çünkü iki kişiyi aşan bir sır, sır olmaktan çıkar. Bununla berâber nikâhın daha ziyâde alenî olması mendûbdur. Bunun için Hanefiyye'ye göre nikâh akdi yapılırken şâhidlerin hâzır bulunması şartdır.

Nikâhın nev'leri

Nikâhlar, vasıflarının ve şartlarının mevcûd olup olmaması i'tibâriyle Sahîh, Fâsid ve Bâtıl olmak üzere üç nev'îdirler:

1-Sahîh nikâh

Sıhhat şartlarını tamâmen câmi' olan bir nikâhdır ki böyle nikâhlar, sahîh ve nâfiz olarak akd edilmiş olur. Meselâ, âkil ve bâliğ olan bir erkeğin, âkil ve bâliğ olan bir kadımla, nikâh mâniâlarından berî oldukları halde yaptıkları nikâh akdi gibi.

2-Fâsid nikâh

Sıhhat şartlarını câmi' olmayan nikâhlardır. Meselâ şâhidsiz akd edilen nikâh gibi. Bunlar şunlardır:

Nikâh-ı nâfiz: Sıhhat şartlarını tamâmen câmi' olup hiçbir kimsenin icâzetine mevkûf bulunmayan bir nikâhdır. Lâzım ve gayr-i lâzım kısımlarına ayrılır.

Nikâh-ı lâzım: Hem nâfiz olup hem de fesih ihtimâlinde uzak olan bir nikâhdır.

Nikâh-ı gayr-i lâzım: Nâfiz olmakla berâber fesih edilmesi mümkün olan bir nikâhdır ki muhayyer olan taraf, bunu fesh edebilir.

Nikâh-ı gayr-i nâfiz: Sıhhat şartlarını câmi' olmakla berâber nikâh sâhibinin veyâ velîsinin icâzetine mevkûf bulunan bir nikâhdır. Buna "Nikâh-ı mevkuf" da denir.

a-Şâhidsiz olarak akd edilen nikâhlar fâsiddir.

b-Nikâda cemleri câiz olmayan iki kadından birisi ile evlenmiş bulunan bir şahsın, diğeri ile yapacağı nikâh fâsiddir.

c-Başkasının zevcesi ile bilmeksizin yapılan nikâh fâsiddir. Meselâ, bir kadının kocası gâib olsa ve bunun da ölüm haberinin gelmesi üzerine iddet müddeti hitâmında başka bir erkekle evlense ve bundan sonra da gâib kocası çıkıp gelse bu halde ikinci nikâh fâsid olur.

d-Bir kimsenin üç talak ile boşadığı kadınla, tahlîlden evvel yapacağı nikâh fâsiddir.

e-Bir kimsenin kendi mahremlerinden biri ile bilerek veyâ bilmeyerek yapacağı nikâh fâsiddir.

f-Nikâh-ı muvakkat (*ya'nî muayyen bir zaman için veyâ mechûl bir müddet ile mukayyed olarak yapılan nikâh*) fâsiddir. Meselâ, bir kimse bir kadına şâhidler huzûrunda “*Seni şu kadar mehir mukâbilinde bir ay müddetle tezevüc etdim*” dese veyâ “*Seni şu kadar mehir ile bir müddet için nikâh eyledim*” dese ve kadın da kabûl etse, bu nikâh fâsid olur. Sahîh olmaz. Burada bu tevkîdin lâfzen olması lâzımdır. Tevkîd lâfzen olmaz ve niyetde bulunursa nikâh sahîh olur.

3-Bâtıl nikâhlar

Üzerine aslâ nikâh hükümleri terettüb etmeyen nikâhlardır. Başkasının zevcesi ile bilerek evlenmek gibi. Bunlar da şunlardır:

a-Nikâh-ı mut'a

Mut'a, temettû' (*fâidelendirmek*) veyâ istimta' (*fâidelenmek*) gibi bir ta'bîr ile bir müddet için yapılan nikâh, bâtıldır. Meselâ bir kimse, şer'î mâniyalardan hâli olan bir kadına “*Şu kadar miktar bir para veyâ mal mukâbilinde şu kadar müddet seninle temettû' edeyim*” veyâ “*Şu kadar para mukâbilinde bir müddet beni mut'alandır*” veyâ müddet zikr etmeden “*Şu kadar para*

mukâbilinde seninle istimta' edeyim ” dese ve kadın da kabûl etse, bu nikâh bâtil olur.

Ba'zıları nikâh-ı muvakkati, nikâh-ı mut'anın efrâdından saymışlardır. Fakat aralarında ba'zı farklar vardır. Nikâh-ı muvakkat, şâhidlerin huzûrunda, muayyen bir müddet için, tezvîc, tezevvec ve emsâli gibi ta'bîrler ile yapılır. Halbuki nikâh-ı mut'ada, mut'a, temettû' ve istimta' gibi ta'bîrler kullanılır ve bu nev'î nikâhda müddetin zikri ve şâhidlerin huzûru bahis mevzûu değildir. Bu bakımdan aralarındaki başlıca fark bunlardan ibâretidir.

Nikâh-ı mut'a, bütün ulemâ' tarafından bâtil sayılmışdır. Bunun hurmetinde İcmâ'-i ümmet vardır. Nikâh-ı mut'anın, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* tarafından haram kılındığına dâir olan haberler mütevâtirdir. Fakat bu tahrîmin ne zaman yapılmış olduğunda ihtilâf vardır. Bu tahrîmin Hayber fethinde, Mekke fethinde, Tebük gazvesinde, Vedâ' haccında, Umretü'l-kazâ'da veyâ Evtas vak'asında vâki' olduğunu söyleyenler varsa da en kuvvetlisi Hayber fethindedir.

b-Müslümân bir kadının, gayr-i Müslim bir erkek ile izdivâcı bâtildir. Hattâ nikâhdan sonra erkek Müslümân olsa yine bu nikâh bâtil olup aralarını ayırmak lâzım gelir. Müslümân oldukdan sonra da yeniden nikâh yapılır.

Böyle bir nikâhın memnûyyeti Kur'ân, Hadîs ve İcmâ'-i ümmet ile sâbitdir. Bir Hadîs-i şerîfde “*Biz Ehl-i kitâb'm kadınları ile evlenebiliriz, fakat onlar bizim kadınlarımız ile evlenemezler*” buyurulmuştur.

Sahîh nikâhların hükümleri

Bir nikâh sahîh ve nâfiz bir sûretde akd edilince, üzerine bir kısım hükümler terettüb eder ki başlıcaları şunlardır:

1-Nikâh, akd edildiği andan i'tibâren zevciyyet sâbit olur ve zevc ile zevceden her birinin diğeri ile intifâ' (fâidelenme) ve istimtâ'ı (mu'alanması, fâidelenmesi) helâl olur.

2-Zevcenin zâtına âit menfaatleri, zevcine geçer (inhisâder) ve zevcine âit olur. Ya'nî bu husûsda intifâ' ve istimta' hakkı yalnız zevcine âit olmuş olur. Ondan başkasına âit olamaz. Çünkü nikâhdan hâsıl olan maksatlar bu sûretle meydana gelir. Mehir ve nafaka vermek de bu hakka tekâbül eder. Bu inhisâr sebebi iledir ki bir kadın, aynı zamanda başka bir erkeğin de nikâhı altında bulunamaz. Böyle bir hâlin vukûu bir çok mahzûrlar doğuracağından aslâ câiz değildir.

3-Zevce, kendisine mehir tesmiye edilmişse, mehr-i müsemmâya, mehir tesmiye edilmemiş ise, mihr-i misile müstehk olur.²

4-Zevcenin nafakası zevc üzerine lâzım gelir. Kadının diğerk hukûkuna da riâyet edilmesi lâzım gelir.

5-Mehr-i muaccelini almış olan bir zevce, kocasının evinde ikâmet etmeye mecbûr olur. Kocasının izni olmadan başka bir yere çıkıp gidemez.³

6-Zevc ile zevce için hurmet-i müsâhare (sihriyyet) sâbit olur.

7-Nikâh akdi ile neseb sâbit olur. Nikâhdan sonra tekarrub vukû' bulmasa bile yine neseb sâbit olur. Çünkü nesebin sâbit olmasının zâhiri sebebi akd-i nikâhdır. Takarrub ise hafî olup bunun zımnındadır.

8-Nikâh, akd edildikten sonra zevc ile zevce arasında tevârus hakkı sâbit olur. Duhûl ve halvet ister olsun ister olmasın müsâvîdir.

Fâsid nikâhların hükümleri

Fâsid nikâhlar, esâsında nikâh değildir. Bunun için böyle bir fâsit nikâh üzerine, tekarrub vukû' bulmazsa, nikâh ahkâmı terettüb etmez. Fakat tekarrub vukû' bulursa nikâh ahkâmından *-iddet-i talâk, neseb, hurmet-i müsâhare gibi-* ba'zıları terettüb eder. Böyle bir nikâhın asıl hukmü mütârekeidir. Bu mütâreke de şu şekillerde olur:

1-İki tarafın *-aralarında tekarrub vukû' bulmuş olsun olmasın-* birbirinden mütâreke sûretiyle ayrılmalrı îcâb eder. Bunlar kendiliklerinden mütâreke ederek ayrılmadıkları takdirde, hâkim tarafından ayırd edilirler. Çünkü gayr-i meşrû' bir mukâranete müsâade olunamaz. Bu hallerde tekarrub vukû' bulduktan sonra ayrılırlarsa kadının iddet müddetini beklemesi îcâb eder.

Mehr-i müsemmâ: İki tarafın az veyâ çok olarak tesmiye ve ta'yîn etdikleri mal veyâ kâbil-i mübâdele olan bir menfaattir.

Mehr-i misil: Zevcenin babası cihetinden veyâ bu olamadığı takdirde kendi memleketi ahâlisinden, nikâh akdi zamânında, güzellik, yaş ve bekâret vasıflarında, akran ve emsâli kadınların müstehak olduğu maldır (*mehirdir*) ki nikâh akdinde mehir olarak esâs olan budur.

Mehir: Zevcenin akd-i nikâh ile müstehak olduğu maldır ki bunu zevcinden alır.

Mehr-i muaccel: Peşin verilmesi şart olan mehirdir.

Mehr-i müeccel Bi'l-âhare verilmesi şart olan mehirdir ki muayyen bir müddet zikr edilmemiş ise vefât veyâ talâk hâlinde teaccül eder. Bir mehrin tamâmı müeccel olabileceği

gibi bir kısmı müeccel bir kısmı da muaccel olabilir.

2-İki tarafın mütârekesi, birbirini terk etdiklerine dâir bir söz söylemeleri ile meydana gelir. Meselâ, “*Seni terk etdim*”, “*Seni boşadım*” denilmesi gibi.

3-Mütâreke, gerek iki tarafın rızâsı ile ve gerekse hâkimin hükmü ile olsun talâk sayılmaz ve bununla talâkın adedleri azalmaz. Eğer duhûl yoksa, bu halde iddet de lâzım gelmez.

4-İki tarafın bir yere gelip ictimâ’ etmemeleri ile veyâ nikâh-ı fâsidi inkâr ile mütâreke vücûde gelmiş olmaz. Bunun için iki taraftan birinin birbirini terk etdiklerine dâir bir söz söylemeleri icâb eder. Meselâ, erkek, kadına “*Git, evlen*” dese, bununla mütâreke meydana gelmiş olur.

Not:

1-Nikâh-ı fâsit üzerine tekarrub vukû’ bulmuş olursa, iddet-i talâk, mehr-i müsemmâ ve mehr-i misilden en azını vermek lâzım gelir ve neseb ile hurmet-i müsâhare de sâbit olur. Fakat talâk adedleri, zihâr ve i’lâ gibi hükümler sâbit olmaz.

2-Nikâh-ı fâsitde, ne halvet-i sahîha, ne de şehvetli mesh ve takbil, takarrub hükmünde değildir. Nikâh-ı sahîhde ise, halvet-i sahîha tekarrub makâmına kâimdir. Çünkü nikâh-ı sahîhde her şey’ helâldir. Mâni’ bir hal yoktur. Halbuki nikâh-ı fâsitde halvet-i fâside vardır. Çünkü bu halde tekarrube mâni’ haller vardır ve nikâh fâsitdir.

3-Nikâh-ı fâsitden dolayı nafaka da lâzım gelmez.

Bâtıl nikâhların hükümleri

Bâtıl nikâhlar, hiçbir sûretde nikâh mâhiyetinde

değildirler. Bunların mevcûd olmaları ile olmamaları aynıdır. Bunun için bunların haklarında da tamâmen fâsit nikâhların hükümleri cereyan eder. Onlarla aynı hukme tâbi'dirler. Yalnız şu iki husûsda onlardan farklı hukme tâbi'dir.

1-Bâtil bir nikâh ile vukû' bulan bir tekarrübden dolayı kadına (**ukr**) nâmiyle mehr-i misil lâzım gelir. Mehr-i müsemmâ bulunsa bile ona i'tibâr olunmaz.²

2-Bâtil bir nikâh ile neseb sâbit olmaz ve idded vâcib olmaz. Çünkü nesebin sübûtu akdın sıhhatine veyâ şübhe-i akde bağlıdır. Halbuki nikâh-ı bâtil sıhhat ve şübhe-i akidden hâlidir ve zinâdan sayılır. Bunun için neseb sâbit olmaz ve iddet de lâzım gelmez.

Meselâ, Bir kimse, kocalı bir kadını bile bile nikâh etse ve kendisine tekarrübde bulunsa, bu vaziyetde neseb sâbit olmadığı gibi iddet de lâzım gelmez. Bu kadına evvelki kocası, iddete muhtaç olmadan tekarrüb edebilir. Bununla berâber *istibrâ'*da bulunması evlâdır. (**istibrâ'**, iddet müddetine müsâvî olan bir vakittir ki câriyeler hakkında iki, hurler hakkında üç hayız müddetidir).

Sarta veyâ izâfete mükârin nikâhlar

1-Vücûdü, şübheli bir şarta bağlı bulunan bir nikâh, sahîh olmaz. Bu halde ister hem îcâb hem de kabûl muallâk olsun, isterse yalnız îcâb veyâ yalnız kabûl muallâk olsun müsâvîdir, fark yokdur. Fakat şart, hemen nikâh meclisinde tahakkuk ederse o zaman nikâh sahîh olur. Meselâ, bir erkek, kadına hitâben "*Baban râzı olursa seni şu kadar mehir ile tezevviic etdim* " dese ve kadın da kabûl etse bu nikâh mün'akid olmaz. Olsa

² -Ukr:

bile sahîh olmaz. Fakat o kadının babası bu nikâh akdi meclisinde hâzır bulunur ve rızâsını bildirmiş olursa bu nikâh mün'akid olmuş olur.

2-Şart-ı takyîdî (*şart koşma*) ile olan nikâhlar sahîhdir. Meselâ, bir kimse, bir kadını kendisine bir miktar mehir vermek şartı ile tezevvüc etse, nikâh sahîh ve şart mu'teber olur. Çünkü mehir, zâten nikâh akdinin muktezâsındandır. Fakat bir kimse, bir kadını mehir vermemek şartı ile tezevvüc etse ve kadın da kabûl etse, bu nikâh sahîh olup şart lağv edilmiş bulunur ve mehr-i misil lâzım gelir. Çünkü nikâh akdinin muktezâsı olan bir şey'i, iki tarafın iskâta selâhiyetleri yokdur.

Şart iki kısımdır:

a-Mu'teber olan şart-ı takyîdî'dir ki bu akdin muktezâsıdır.

b-Fâsit olan şart-ı takyîdî'dir ki bu, nikâh akdinin muktezâsına aykırıdır veyâ yalnız bir vaitden ibâretidir. Bunun için bu ikinci nev'î şartın fâsit olması, nikâhın sıhhatine hâlel vermez. Alış-veriş husûsunda şart-ı fâsit, ribâ' ma'nâsını mutazammın olduğu için bey'-i ibtâl eder. Fakat akd-i nikâh husûsunda ribâ' tahakkuk edemeyeceğinden nikâhı ibtâl edemez.

Aynı şekilde, bir kadın, meselâ kendi kardeşine, erkeğin kızını almak şartı ile, nefsinin bir erkeğe tezvîc etse, nikâh sahîh olur. Fakat şart fâsit bulunur. Bu halde yukarıdaki mes'elede olduğu gibi ya mehr-i müsemma veyâ mehr-i misil lâzım gelir.

3-Kadının zâtına veyâ mahremlerinden birine nâfi (*faydahı*) olacak bir şekilde yapılan bir şart, fâsit olunca mehr-i misil

lâzım gelir. Meselâ, bir kimse, bir kadını, üzerine evlenmemek şartı ile “*şu kadar mehir ile*” tezevvüc etse, bu halde nikâh sahîh olur. Fakat şart, *-meşrû' bir şey'i men etdiği için-* fâsit olur. Bu halde bu şarta riâyet olunursa kadına mehr-i müsemmâ lâzım gelir. Şarta riâyet olunmazsa, mehr-i müsemmâdan az olmamak şartı ile mehr-i misil lâzım gelir. Fakat takarrülden evvel boşanacak olursa, yalnız mehr-i müsemmânın yarısını vermek lâzım gelir. Çünkü takarrülden evvel talâk vukûunda mihr-i misil lâzım gelmez.

4-Bir kimse, bir kadını kendi memleketinden çıkarmamak şartı ile tezevvüc etse, bu halde nikâh sahîh olup şart fâsit bulunur. Çünkü riâyet edilmediği takdirde mehr-i misil lâzım gelir.

5-Bir kimse, bir kadını, her ay bir miktar para vermek şartı ile nikâh etse bu nikâh, sahîh olup şart fâsit bulunur. Bu halde bu kadın yalnız ma'rûf olan nafakasını alabilir.

6-Bir kimse, bir kadını aralarında tevârüs cârî olmamak şartı ile “*Şu kadar mehir ile*” nikâh etse, bu nikâh sahîh olup şart fâsit olur. Bunun için aralarında verâset cârî olur ve bu kadın için mehr-i müsemmâ lâzım gelir.

7-Bir kimse, bir kadını bir müddet sonra (meselâ, bir ay sonra) boşamak şartı ile tezevvüc ederse bu nikâh sahîh olup şart fâsit olur. Bunun için bu müddet tamam olunca onu boşaması lâzım gelmez.

8-Bir kimse, bir kadını kendi nikâhlısını boşamak şartı ile ve şu kadar mehir ile tezevvüc etse, bu nikâh sahîh olup şart fâsit olur. Çünkü böyle bir şart mücerred bir vaiden ibâretdir. Bunun için buna riâyet lâzım gelmez. Fakat bu şarta riâyet edilmediği zaman, kadına mehr-i müsemmâdan az olmamak

üzere mehr-i misil lâzım gelir.

9-Talâk emri kadının elinde olmak şartı ile bir nikâh akd edilirse, bu halde iki vaziyet vardır.

a-Eğer îcâb, erkek tarafından yapılmış ise nikâh sahîh olup şart fâsit bulunur. Meselâ, erkek kadına “*Emrin elinde olmak üzere seni tezevvüc etdim*” diye îcâbda bulunsa ve kadın da kabûl etse bu nikâh sahîh olur. Fakat şart fâsit bulunur ve talak emri kadının elinde olmaz.

b-Eğer îcâb, kadın tarafından yapılmış ise, hem nikâh sahîh olur, hem de şart mu'teber bulunur. Meselâ, bir kadın, bir erkeğe “*Emrim elimde olup her ne zaman dilersem nefsimi tatlik edebilmem şartı ile, nefsimi sana tezvîc etdim*” dese ve erkek de bunu kabûl etse, bu halde nikâh sahîh olur ve emr-i talak kadının eline geçmiş bulunur. Bunun için kadın, istediği zaman nefsinin tatlik edebilir.⁵

Bu iki mes'elede îcâb, erkek tarafından yapılmış ise talâk ve tefvîz-i talâk, nikâhdan evvel vukû' bulmuş olur ki bu câiz değildir. Fakat îcâb, kadın tarafından yapılmış ise talak ve tefvîz-i talâk, nikâhdan sonra vukû' bulmuş olur ki bu câizdir. Çünkü zevcin kabûlü, îcâb tarafındaki şartın îâdesini mutazammındır.

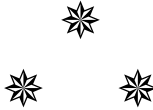
10-Nikâhın gelecek bir zamâna izâfesi sahîh değildir. Meselâ, bir erkek, bir kadına hitâben “*Seni yarın tezevvüc etdim*” veyâ “*Seni gelecek senenin felân ayından itibaren tezevvüc etdim*” dese ve kadında kabûl etse, böyle bir nikâh mün'akid olmaz, fâsit olur.

11-Geçmiş veyâ vücûdü muhakkak bir şarta bağlı bulunan bir nikâh sahîh olur. O şart ister mevcûd olsun isterse olmasın aynıdır. Meselâ, bir kızın babası, kızın nişanlısına

hitâben “Kızım *fülâne*yi, *fülân şahsa tezvîc etmiş bulunmaktayım*” dese ve hâtib de bunu tekzîb etse ve bundan sonra da kızın babası “Eğer *tezvîc etmemiş isem sana tezvîc etdim* ” dese ve hâtib de kabûl etse, bu hâlde bu kızın o şahsa tezvîc edilmemiş olduğu tahakkuk edince bu nikâh mün'akid olmuş olur.

Aynı şekilde bir erkek bir kadına “Hayatda *isen seni tezvîc etdim* ” diye mektûb yazsa, o kadın da hayatda olup şâhitler huzûrunda kabûl etse, bu halde nikâh akd edilmiş olur.

12-Nikâhda şart-ı hıyâr, hıyâr-ı ayb (*ayb, kusur*) ve hıyâr-ı rü'yet cârî değildir. Bunun için iki taraftan birinin veyâ her ikisinin (*şu kadar gün*) muhayyer olmak şartı ile yapacakları bir nikâh akdi sahîhdir. Fakat muhayyerlik sâbit olmaz, fâsit olur. Çünkü şart-ı hıyâr, nikâh akdinin müktezâsı olmayan fâsit şartlar gibidir. Hıyâr-ı ayb ve hıyâr-ı rü'yet de aynı şekildedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Muharremât:

(Nikâhları haram olan kadınlar)

Ba'zı erkekler ile kadınlar arasında nikâh, ya müebbeden haram olur veyâ muvakkaten haram olur.

A-Nikâhın müebbeden haram olmasını îcâb ettiren sebebler üç nev'îdir:

- 1-Karâbet-i nesebiyye
- 2-Rezâ veyâ sût
- 3-Sihriyyet veyâ müsâharet.

B-Nikâhın muvakkaten haram olmasını îcâb ettiren sebebler de sekiz nev'îdir:

- 1-Hakku'l-gayr,
- 2-Mehârimin aralarını cem',
- 3-Şirk,
- 4-Lian,
- 5-Mülk,
- 6-Hurre üzerine câriyeyi tezevvüc,
- 7-Üç talâkın vukûu,
- 8-Meşru' adede tecâvüz.

Bunlardan başka **Zâhiriyye'**ye göre, hurmet-i muvakkateyi îcâb ettiren bir husûs daha vardır ki o da zinânın vukûudur. Buna göre Müslim olan bir zânî, tevbe etmedikçe, ne mezniyyesi ile ne de başka bir affife ile evlenemez, evlenmesi haramdır. Aynı şekilde zâniyye de, tevbe etmedikçe

ne zânîsi ile ne de afif bir erkek ile evlenemez, evlenmesi haramdır. Eğer tevbe ederlerse evlenebilirler.

Şimdi bunları birer birer îzâh edelim:

A-1-Karâbet-i nesebiyye ile hurmet

Neseb ciheti ile akrabâlık nikâha mâni'dir ve böyle bir nikâh haramdır. Çünkü bir erkek ile aralarında neseb akrabâlığı bulunan rahim sâhibesi mahrem kadınların nikâhları müebbeten haramdır. Bu türlü kadınlar dört sınıfa ayrılmışlardır:

a-Usûl:

Bunlar, bir erkeğin vâlidesi ile babası ve anası cihetinden ilâ-nihâye cedleridir.

b-Fürû':

Bunlar erkeğin kızları ile, kızlarının ve oğullarının ilâ-nihâye kızları ve torunlarıdır (*hafideleridir*).

c-Ana ve babanın cüz'leri:

Bunlar, erkeğin kız kardeşleri ile ana baba bir veyâ baba bir veyâ ana bir kız kardeşlerinin veyâ erkek kardeşlerinin kızları ve hafideleridir.

d-Ana ve baba cihetinden cedlerin cüz'leridir:

Bunlar da erkeğin ana baba bir veyâ baba bir veyâ ana bir halaları ile teyzeleridir. Bir erkeğin bunlarla evlenmesi müebbeten haramdır. Kızlar için de bunların aynıdır.

Not: Dördüncü sınıfın kız ve evlâd ve ahfâdı bunlardan müstesnâdır. Bunlar ile evlenmek câizdir. Çünkü bunlar da hernekadar karâbet-i nesebiyye i'tibârı ile rahim sâhibesi

(*zâtü'r-rahm*) iseler de, şer'an mahrem değildirler.

Âbâ ve ecdâd ile ümmehât ve ceddâdın halaları ve teyzeleri de dördüncü sınıf hükmünde olup bunlarla da izdivac haramdır. Fakat bunların da kız ve evlât ve ahfâdının nikâhları memnû ' değildir, izdivac câizdir.

Ana baba bir veyâ baba bir halanın halası ile veyâ ana baba bir veyâ ana bir teyzenin teyzesi ile nikâh câiz değildir, haramdır. Fakat ana bir halanın halası ile ve baba bir teyzenin teyzesi ile evlenmek câizdir. Buna göre bir kimse, babasının ana bir kız kardeşinin halası ile veyâ anasının baba bir kız kardeşinin teyzesi ile evlenebilir. Çünkü bu hala ile teyze, o kimsenin babasına ve anasına nazaran yabancı bulunur.

2-Rezâ veyâ sût

Rezâ, lügatde sût emmek ve meme emmek ma'nâsındır. Şer'iatde ise, bir kadının sütünün vakt-i mahsûsunda bir çocuğun mîdesine gitmesine denir ki bu hal nikâha mâni'dir. Sût ana sayılacak bir kadın dokuz yaşından daha küçük olamaz. Fakat dokuz yaşından büyük olan sût ana, ister biki olsun, ister sinn-i iyâsa vâsıl olsun olmasın ve isterse ber-hayât olsun olmasın hepsi müsâvîdir. Rezâ tahakkûk eder. Sût ise, çocuğun mîdesine ister ağızdan, ister burnundan vâsıl olsun ve kendisine ister meme ile, ister emzik ile verilsin hepsi müsâvîdir ve rezâ tahakkûk eder. Bu sütün az miktarda olması ile çok miktarda olması arasında da bir fark yoktur. Yine rezâ tahakkûk eder.

Suya, ilâca veyâ hayvan sütüne katılmış olan bir kadın sütü hakkında da gâlibiyete i'tibâr olunur. Buna göre, suya veyâ ilâca veyâ hayvan sütüne karıştırılan kadın sütü, karıştırıldığı şey'e gâlib veyâ müsâvî olursa, onunla rezâ

hukmü tahakkûk eder, az olursa etmez. Yemek ve ekmek gibi şey'lere karıştırılırsa bu halde gâlib gelse de yine rezâ tahakkûk etmez. Çünkü evsâfını kaybetmiş olur. Aynı şekilde bir kadının sütü, peynir, yoğurt veyâ ayran yapıp çocuğa verilse yine rezâ hukmü sâbit olmaz. Vücûdün herhangi bir yerinden içeriye akıtılan süte de i'tibâr olunmaz.

Rezânın müddeti:

İmâm A'zâm'a göre, velâdet vaktinden i'tibâren otuz aydır. İmâmeyn'e ve İmâm Züfer'e göre de iki kamerî senedir. Bu müddet içerisinde içilecek süt ile rezâ hukmü sâbit olur. Bu hallerde velâdet ay başına tesâdüf ederse ehilleye ve gurrelere i'tibâr olunur. Tesâdüf etmezse her ay otuz gün i'tibâr olunur. Rezâ müddetinden sonra mideye giden bir süt ile rezâ hukmü sâbit olmaz. Bunun için üç-beş yaşındaki bir çocuk her hangi bir kadından süt emse veyâ bir erkek kendi zevcesinin sütünü içse veyâ emse, aralarında rezâ hukmü tahakkûk etmez. (Bu husûs diğer mezheblere göre de aynıdır. Fakat Zâhiriye mezhebine göre de rezâ'nın muayyen bir müddeti yoktur, küçük ile büyük müsâvîdir. Bunun için süt emen kimse, çok yaşlı olsa da yine rezâ hukmü sâbit olur ki Hazreti Âişe, İbn-i Mes'ûd ve İbn-i Abbâs gibi sahâbelerin kanaati de böyledir).

Rezânın hukmü

Hill-i nazar ve nikâhın haram olmasıdır. Ya'nî aralarında süt bulunan kimseler, birbirlerine na-mahrem olmazlar ve bir fitne korkusu olmayınca birbirine bakabilirler. Fakat aralarında nikâh câiz olmaz, haramdır. Rezâ ile şer'î bir akrabâlık sâbit olursa da, bununla nafaka, irs, velâyet-i nikâh ve velâyet-i mal gibi neseb akrabâlığı ahkâmı sâbit olmaz. Çünkü neseb, süt vermekten daha kavidir.

Rezâ sebebi ile nikâhları haram olanlar

Rezâ sebebi ile nikâhları haram olan kadınlar, karâbet-i nesebiyye ciheti ile nikâhları haram olan kadınlar gibi dört nev'îdirler:

a-Usûl

Bunlar, bir kimsenin sût anası ile sût ana ve babasının neseben veyâ rezâen vâlideleri ile ilâ-nihâye cedleridir.

b-Fürû'

Bunlar, bir kimsenin sût kızları ve sût evlâdına neseben veyâ rezâen kızları ile ilâ-nihâye hafîdeleridir.

c-Sût ana veyâ sût babanın neseben veyâ rezâen cüz'leri.

Bunlar, bir kimsenin rezâen ana baba bir veyâ baba bir veyâ ana bir kız kardeşleri ile rezâen erkek veyâ kız kardeşlerinin neseben veyâ rezâen kızları ve ilâ-nihâye hafîdeleridir.

d-Sût ana ve baba tarafından cedlerin neseben veyâ rezâen cüz'leri.

Bunlar da bir kimsenin, rezâen ana baba bir veyâ baba bir veyâ ana bir halaları ile teyzeleridir.

Neseben olan baba ve ananın rezâen vâlideleri, cedleri ve kız kardeşleri ile hala ve teyzeleri de bu dördüncü sınıf hükmündedirler. Bunun için bir kimse, meselâ neseben babasının sût kardeşini veyâ teyzesini nikâh edemez.

Not-1-Sût veren kadın (*mürzia*), sût emen çocuğun (*rezîin*) sût anasıdır. Kendisinden, sût verdiği çocuk için sût hâsıl ettiği kocası da, rezîim sût babasıdır. Buna göre sût veren

kadın ile kocasının, naseben veyâ rezâen evlâtları, süt emen çocuğun ana baba bir süt kardeşleridir. Süt veren kadının başka kocasından olan naseben veyâ rezâen evlâtları da, süt emen çocuğun ana bir süt kardeşleridir. Kocanın da süt veren zevcesinden, başka zevcesinden olan naseben veyâ rezâen evlâdı ve süt emen çocuğun baba bir süt kardeşi olur. Bu kardeşlik “**Leben-i fahl**” den dolayı olur. Leben-i fahl diye, kendisinin takarrübünden dolayı süt husûle gelmiş olan erkeğe denir.

Not-2-Bir kimsenin süt babasının naseben veyâ rezâen erkek ve kız kardeşleri, o kimsenin süt amcaları ile halaları olur. Kezâlik, süt ananın naseben veyâ rezâen erkek ve kız kardeşleri de süt emen kimsenin süt dayıları ile teyzeleri olur. Diğer akrabâlar da bunlara kıyâsen isimlendirilirler.

Not-3-Sütlü bir kadın, kocasından boşanıp iddetini tamamlayınca başka bir erkek ile evlenerek ondan bir çocuk getirirse, sütü bu ikinci kocasından olur. Fakat bu ikinci kocasından çocuk getirmemiş olursa sütü evvelki kocasına âit olur. Bu sütü emen çocuk da, birinciye göre sonraki kocasının, İkinciye göre de evvelki kocasının süt çocuğu olmuş olur.⁶

Rezâen nikâhlan memnû' olanların müstesnâları

Karâbet-i nesebiyyeden dolayı nikâhları memnû' olan kadınların, rezâdan dolayı da nikâhları memnû'dur. Fakat bunların ba'zı müstesnâları vardır ki onlar da şunlardır:

1-Kız ve oğlan kardeşlerin rezâen analarıdır.

Bunlar, bir kimsenin erkek ve kız kardeşlerinin süt anaları ile süt kardeşlerinin neseb veyâ rezâ ciheti ile vâlideleridir. Meselâ, Zeyd, naseben erkek kardeşi olan Amr'ın rezâen süt

anası olan Hind'den, süt emmiş olmayınca Zeyd, onun süt anası olan Hind'i tezevvüç edebilir. Hakbuki bir erkeğin neseben kardeşinin neseben vâlidesi, kendisinin öz veyâ üvey anası olacağından nikâhı câiz değildir.

2-Evlâdın rezâen kız kardeşleridir.

Bunlar, neseben evlâdın rezâen kız kardeşleri ile bunların kızlarıdır ki bunların nikâhı câizdir. Halbuki bir kimsenin neseben evlâdının neseben kız kardeşi ve bunun kız çocukları, kendisinin kızı veyâ üvey kızı veyâ torunu olacağından nikâhlan câiz değildir.

3-Evlâdın rezâen ceddeleri (Baba anne veyâ anne anne) dir.

Bunlar, bir kimsenin neseben evlâdının rezâen ceddeleri ile rezâen evlâdının neseben veyâ başka bir mürzia'dan rezâen ceddeleridir. Halbuki bir kimsenin neseben evlâdının neseben ceddeleri, kendisinin ya anası veyâ kâin-vâlidesi olacağından nikâh câiz değildir.

4-Amcaların veyâ halaların (ammelerin) rezâen vâlideleridir.

Bunlar, bir kimsenin neseben amcasının veyâ halasının rezâen vâlidesi ile rezâen amca veyâ halalarının rezâen veyâ neseben vâlideleridir. Bunlar ile nikâh câizdir. Halbuki bir kimsenin neseben amca veyâ halasının neseben vâlidesi, o kimsenin öz veyâ üvey ceddeleri olacağından nikâhı câiz değildir.

5-Dayıların veyâ teyzelerin rezâen vâlideleridir.

Bunlar, bir kimsenin neseben veyâ rezâen dayı veyâ teyzesinin, süt analarıdır ki bunlar ile nikâh câizdir. Halbuki

bir kimsenin neseben dayısının veyâ teyzesinin neseben validesi, kendisinin ona bir ceddesi olacağından nikâhı câiz değildir.³

Not: Aynı şekilde, bir kimseye süt amcası ile süt halasının veyâ süt dayısı ile süt teyzesinin neseben vâlidelerini nikâh etmek câiz değildir. Çünkü bunlar, o kimsenin ya rezâen ceddesi veyâ rezâen ceddenin başka bir zevcesidir. Bu bakımdan nikâh câiz olmaz.

6-Evlâdın rezâen halaları (ammeleri) dir.

Bunlar, bir kimsenin neseben evlâdının rezâen halaları ile rezâen evlâdının neseben veyâ başka bir mürzia'dan rezâen halalarıdır ki bunlar ile nikâh câizdir. Halbuki bir kimsenin neseben evlâdının neseben halası, kendisinin kız kardeşi olacağından nikâhı müebbeden haramdır.

7-Evlâdın rezâen halalarının (ammelerinin) kızlarıdır.

Bunlar, bir kimsenin neseben evlâdının süt halalarının kızları ile süt evlâdının neseben veyâ rezâen halalarının kızlarıdır ki bunlar ile nikâh câizdir. Halbuki bir kimsenin neseben evlâdının neseben halasının kızı, kendisinin kız kardeşinin kızı olacağından nikâhı ebediyen haramdır.

8-Evlâdın rezâen kız kardeşlerinin kızlarıdır.

Bunlar, bir kimsenin neseben evlâdının rezâen kardeşlerinin kızları ile rezâen evlâdın neseben veyâ rezâen kardeşlerinin kızlarıdır ki bunlar ile nikâh câizdir. Halbuki bir kimsenin neseben evlâdının neseben kız kardeşlerinin kızı, kendisinin veyâ zevcesinin torunu olacağından nikâhları

³ -Başka konular hakkında bak: Hukuk-i İslâmiyye ve Istılâhât-i Fikhiyye Kâmûsu, C.2.ss.86. Ömer .Nasûhi .Bilmen.

müebbeten haramdır.

9-Evlâdın rezâen evlâdının vâlideleridir.

Bunlar, bir kimsenin neseben evlâdının, rezâen evlâdının neseben veyâ başka bir mürzia'dan rezâen vâlideleridir ki bunların nikâhları da câizdir. Halbuki bir kimsenin neseben evlâdının, neseben evlâdının vâlidesi, kendi oğlunun zevcesi olacağından nikâhı müebbeten haramdır.

Bu dokuz esâs üzerine şu mes'eleler de ortaya çıkar:

Not 1-Süt ana ile süt babanın akrabaları, süt evlâdın da akrabası olur. Fakat süt evlâdın zevcesi ile evlât ve ahfâdından başka kimseler süt ana ile süt babanın akrabası sayılmazlar. Yalnız zevcesi ile evlât ve ahfâdı akrabaları sayılırlar. Bunun için,

a-Bir kadın, süt oğlunun neseben babası ile dedesi ile veyâ kardeşi ile evlenebilir.

b-Aynı şekilde bir kimse, neseben baba bir kardeşinin rezâen ana bir kız kardeşini tezevvüç edebileceği gibi,

c-neseben kardeşinin süt kız kardeşini de tezevvüç edebilir, câizdir.

Not 2-bir kadının emzirdiği bir çocuk, o kadının hiçbir oğlu ile veyâ kızı ile evlenemez. Çünkü bunların aralarında süt kardeşliği vücûde gelmiş olur. Fakat bu çocuğun emzirilmeyen diğer kardeşleri, o kadın ile ve onun evlâdı ile evlenebilirler.

Not 3-İki kadından her biri, diğerinin bir çocuğunu emzirdiği zaman yalnız bu çocuklar arasında hurmet sâbit olur. Diğerlerinde hurmet sâbit olmaz. Meselâ, Hind'in iki kızından yalnız biri Zeyneb'den süt emse ve Zeyneb'in de iki oğlundan

yalnız biri Hind'den süt emse, bu takdirde Hind ile Zeyneb'in diğer kızları ve oğulları arasında *-başka bir mâni' yok ise-* nikâh câiz olur ve evlenebilirler. Fakat bu süt emenler arasında câiz değildir.

Rezâya dâir başka mes'eleler

1-Rezâ, zamânın veyâ mekânın ihtilâfı ile muhtelif olmaz. Meselâ, bir kadının kırk elli sene evvel doğurmuş olduğu çocukları ile, kırk elli sene sonra süt vermiş olduğu çocuklar arasında da sütkardeşliği tahakkuk eder. Aynı şekilde dâr-i harbde vukû' bulan bir rezâ ile dâr-i islâmda vukû' bulan bir rezâ arasında da fark yoktur. Yine süt kardeşliği tahakkuk eder.

2-Bir çocuğun müteaddid süt anaları olabilir. Hattâ bir çocuğu, iki kadının birbirine karıştırılmış olan sütleri içirilmiş olsa yine aralarında rezâ hükmü sâbit olur. Bu halde sütlerin miktârı ister müsâvî olsun ister olmasın aynıdır. Çünkü cins, cinse gâlib olmaz.

3-Rezâ ile hurmet-i müsâharet de (*sihriyyet de*) sâbit olur. Meselâ, bir kimse süt oğlunun boşadığı zevcesini nikâh edemez. Bir kadın da süt kızının ayrıldığı kocası ile evlenemez. Çünkü bunlar süt kâin-peder ve süt kâin-vâlide olmuş olurlar.

4-Bir kadın, kendisinin henüz çocuk bulunan ortağını emzirse, her ikisi de zevce haram olur. Bu takdirde emziren kadın hakkındaki hurmet müebbedir, artık kocası ile bir daha evlenemez. Çünkü onun kâin vâlidesi olmuş olur. Çocuğa gelince, eğer mürzia'sı olan o kadm, zevcinin medhûlin bihâsı ise kendisi de o zevce müebbeten haram olur.

Eğer medhûlin bihâsı değil ise müebbeten haram olmaz. O zevce ile nikâh yapabilirler.

5-Bir kimse, kendi kızının veyâ kız kardeşinin süt verdiği bir çocuk ile evlenemez.

6-Bir kimse, zevcesinin süt kızını veyâ süt anasını şehvetle meshetse, zevcesi kendisine haram olur. Çünkü şehvetle mesh veyâ takbil, hurmet-i müsâhareyi mu'cib sebeblerdendir.

7-Zinâdan hâsıl olan süt ile de hurmet-i müsâhare sâbit olur ve rezâ hükmü câri olur. Bunun için bir kimse kendi mezniyyesinin süt kızını nikâh edemez. Bu kız o kimsenin usûl ve fûrûuna da haram olur. (Şâfiîlere göre zinâdan dolayı rezâ hükmü sâbit olmaz. Mâlikîlere göre de olur).

8-Rezâ ile hurmetin sübûtu için süt ananın ma'lûm olması lâzımdır. Aksi takdirde rezâ hükmü sâbit olmaz. Meselâ bir çocuğu bir köyün bir çok kadınları emzirmiş olsa ve bunlar da ma'lûm olmasa ve bu husûsda bir emâre de mevcûd bulunmasa, bu takdirde o kimse *-başka bir mâni' bulunmazsa-* o köyün ehâlisinden her hangi birisi ile evlenebilir.

9-Şek ile hurmet-i rezâ tahakkûk etmez. Meselâ bir çocuk sütü olmayan bir kadının memesini ağzına alsa, bununla rezâ hükmü sâbit olmaz. Aynı şekilde sütü mevcut bulunsa ve çocuğun ağzına da sütün gidip gitmediği ma'lûm bulunmasa bu halde de rezâ hükmü sâbit olmaz.

10-Erkeklerin, koyun, keçi gibi zî-hayâtın sütleri ile rezâ hükmü sâbit olmaz Hünsânın sütü ile de rezâ hükmü sâbit olmaz. Çünkü onun kadın olup olmadığı şübhelidir.

Rezâ'nın sübûtu

Rezâ'nın sübûtu ya beyyine (*şehâdet*) ile veyâ ikrâr ile olur.

Şehâdet:

Rezâ'nın sübûtu hakkındaki nisâb-ı şehâdet, âdil olmak şartı ile iki erkek veyâ bir erkek ile iki kadındır. Bunların şehâdetleri ile rezâ hükmü sâbit olur. Fakat bu husûsda bir âdil erkeğin veyâ yalnız iki veyâ daha ziyâde kadının şehâdetleri kabûl olunmaz.

Bir kadın zevc ile zevceden her birine ayrı ayrı süt vermiş olduğuna şehâdet etse, bununla rezâ hükmü sâbit olmaz. Fakat zevc ile zevce, bu şehâdeti tasdik ederlerse aralarındaki nikâh fâsit olur. Bu halde yalnız zevc tasdik etse yine nikâh fâsit olur. Eğer yalnız zevce tasdik eder, zevc tasdik etmezse nikâhları fâsit olmaz.

İkrâr:

Rezâ hakkında zevcin ikrârı mu'teberdir. Aynı zamanda isrâr etmeksizin vâki' olan ikrârından rücûu da mu'teberdir. Meselâ, bir kimse, zevcesi ile aralarında süt bulunduğunu isrâr ederek ikrâr etse, araları tefrik edilip ayırd edilirler. Artık bundan sonra vukû' bulacak bir inkâr veyâ rücû' fâide vermez. Fakat isrâr etmeksizin ikrâr edip daha sonra hatâ veyâ vehm ettiğini iddiâ etse, araları tefrik olmayıp ayırd edilmezler. (Rezâ'a dâir ikrâr da sebât ve isrâr etmek, "*Dediğim doğrudur, sahîhtir, sâbitdir, bu husûsda bence şek yokdur*" demek gibi bir sûretle olur).

Rezâ husûsunda zevcenin ikrâr ve isrârına i'tibâr olunmaz. Şâyet bunda şiddetle isrâr ediyorsa ve sözünde sâdik ise bu

halde nefsinı zevcine teslîm etmesi câiz olmayacağından tefrîka çâre araması, diyâneten lâzım gelir.⁴

3-Sihriyyet veyâ müsâheret⁵

Hısımlık (**akrabâlık**) veyâ kız alıp vermekle peydah olan akrabâlık sebebi ile nikâhları haram olan kadınlar dört sınıfdırlar:

1-Abâ ve ecdâdın zevceleridir.

Bunlar, üvey analar ile üvey ceddelerdir. Bunun için bir kimseye kendi babasının veyâ baba ve ana tarafından dedelerinin zevceleri müebbeten haramdır. Bunlarda takarrüb isterse vukû' bulsun isterse bulunmasın aynıdır.

2-Gelinlerdir:

Bunlar, evlât ve ahfâdın zevceleridir. Bunun için bir kimse, kendi oğlunun veyâ torununun, boşanmış veyâ dul kalmış olan zevcesi ile müebbeten evlenemez, haramdır. Muikâranet ister vukû' bulmuş olsun isterse olmasın aynıdır.

3-Kâin vâlidelerdir:

Bunlar, bir kimsenin zevcesinin anası ile baba ve ana cihetinden ilâ-nihâye ceddeleridir. Bunun için bir kimse, kendi kâin vâlidesi ile veyâ kendi kâin vâlidesinin veyâ kâin pederinin vâlideleri ile müebbeten evlenemez, haramdır. Zevce ile mukâranet ister vukû' bulsun isterse bulmasın aynıdır.

⁴ - Rezâ'nın sübûtu hakkında fâzla bilgi için bak: Hukuk-i İslâmiyye ve Istulâhât-i Fikhiyye Kâmûsu, C.2.ss.91-94. Ömer .Nasûhi .Bilmen.

⁵ - **Sihriyyet**: Hısımlık, akrabâlık demektir

Müsâheret: Bir aileden kız almak suretiyle meydana gelen damatlık, kâin-vâlidelik, kâin-pederlik gibi hısımlık demektir.

4-Üvey kızlardır:

Bunlar bir kimsenin zevcesinin kızları ile evlât ve ahfâdının kızlarıdır. Bu sınıfın bir kimseye haram olması için takarrüb veyâ şehvetle mesh şarttır. Şâyet böyle bir şey' yok ise evlenebilirler. Bunun için bir kimse kendisine takarrüb etmiş veyâ kendisini şehvetle mesh etmiş olduğu zevcesinin kızları ile veyâ torunları ile müebbeten evlenemez. Fakat bir kimse, takarrüb veyâ mesh bulunmadan boşanan veyâ vefât eden zevcesinin kızları veyâ torunları ile evlenebilir.

Müsâharete âit ba'zı mes'eleler:

1-Sihriyyet sebebi ile haram olan kadınlar, neseb ciheti ile haram oldukları gibi rezâ ciheti ile de haram olurlar. Meselâ bir erkek, zevcesinin neseben vâlidesi ile, ceddesi ile, kızı ile ve torunu ile evlenemediği gibi, zevcesinin süt anası ile, ceddesi ile, kızı ile ve torunu ile de evlenemez, câiz değildir. Fakat burada zevcesi ile mukâranetde bulunmuş olmak lâzımdır. Mukâranet yok ise zevcenin süt kızı ve torunu ile evlenebilir.

2-Sahîh veyâ fâsit nikâh ile veyâ zinâ yolu ile vukû' bulan mücâmeat ile müsâharet sâbit olur. Aynı şekilde, şehvetle yapılan mesh, takbil ve muânaka (*sarılmak*) ile veyâ tenâsül cihâzının dâhiline bakmak ile de müsâharet sâbit olur. Bunların meşrû' bir şekilde vukûu ile gayr-i meşrû' bir şekilde vukûu arasında fark yoktur, aynıdır.

Hattâ böyle bir kimse ister bâliğ, ister mürâhık, ister âkil, ister mecnûn, ister sarhoş, ister bilerek ve isterse unutarak olsun hepsi müsâvîdir. İstinâsı yoktur. Yalnız, vücûdün harâretini hissettirmeyecek derecede kalın bir hâil *-meselâ elbîse-* olursa, o zaman mes ile müsâharet sâbit olmaz.

3-Hurmet-i müsâharenin tahakkuk etmesi için kadının ber-hayat ve şehvet sâhibi olması lâzımdır. Erkeğin de mücâmeata muktedir olabilecek bir yaşda bulunması lâzımdır. Dokuz yaşından küçük kızlar da şehvet sâhibi sayılmazlar. Son derece ihtiyar olan kadınlar da hukmen şehvet sâhibi sayılırlar.

B-1-Hakku'l-gayr:

Müvakkat hurmetden ibâret bir haldir. Bu bakımdan bir kimsenin başkasının nikâhı altında bulunan bir kadınla evlenmesi şer'an memnû'dur. Aynı zamanda bir kimsenin, iddet-i vefât veyâ iddet-i talâk sebebiyle, iddet bekleyen karısını nikâh etmek de memnû'dur, câiz değildir. Fakat bu zevciyyet veyâ iddet zâil olursa, bu husûsdaki bu hurmet de zâil olur ve o kadınla nikâh yapabilir.

Aynı şekilde nikâh-ı fâsît veyâ şübhe-i nikâh sâhibiyle iddet bekleyen bir kadınla izdivâç etmek de memnû'dur, câiz değildir.

Not 1-Nesebi sâbit olan ve hâmile bulunan bir kadın ile, vaz'ı haml etmedikçe, evlenmek (*nikâh etmek*) câiz değildir. Çünkü vaz'ı haml etmezse, başkasının iddet bekleyen bir karısı (*mu'teddesi*) olmakdan çıkamaz.

Fakat zinâdan hâmile bulunan bir kadın ile nikâh yapılabilir. Çünkü bu akid ile başkasının hukûku ihlâl edilmiş olmaz. Yalnız şurası vardır ki hamlini vaz' edinceye kadar kendisi ile devâi-i mücâmeatda bulunmak veyâ kendisine takarrüb etmek helâl olmaz. O kadın hamlini vaz' edinceye kadar nafakaya da müstehik olamaz.

Eğer bir zânî, mezniyyesini nikâh ederse, kendisine derhal tekarrüb etmesi mübâhdır ve bu halde nafakaya da

müstehk olur.

Not 2-Hâmile olmayan bir mezniyye, zânîsinden başka bir kimse ile izdivaç edince kendisine *-hayz görerek temizlenmedikçe veyâ hâmile olmadığı anlaşılmadıkça-* tekarrüb edilmesi veyâ devâi-i mücâmeatde bulunulması helâl olmaz. Temizlenince veyâ hâmile olmadığı anlaşılınca, kendisine tekarrüb câiz olur.

Neîce:

Bir kadının, iki erkeğin nikâhı altında bulunması, nesebce şübheyi mû'cib, doğacak çocuğun telefîni müstelzim, aile teşkiline mâni', dosluk ve muâşerete aykırı ve nikâhtan matlup olan bütün fâideleri yok edici olduğundan dolayı hiçbir sûrette câiz olmaz. İddet bekleyen kadınlar hakkında da aynı hüküm cârîdir, helâl olmazlar.

2-Mehârimin aralarını cem':

Biribirinin mahremleri olan kadınları nikâhda cem' etmek haramdır, câiz değildir. Bunun için bir erkek, biribirinin neseben veyâ rezâen mahremi olan iki kadını, hakîkten veyâ hukmen nikâhı altında cem' edemez

Bu husûsdaki hurmet, bu cem'in vücûdü ile mukayyed olduğundan bu husûs bir müvakkat hurmetdir ve nikâha mâni'dir.

İki kadının biribirine mahrem olması şu şekilde anlaşılır: Bunlardan herhangi birisi erkek farz edildiği zaman, diğerine nikâhı müebbeten haram olmakla ma'lûm olur. Meselâ, neseben veyâ rezâen iki kız kardeş gibi ki bunlardan hangisi erkek farz edilirse edilsin, diğerinin neseben veyâ rezâen kardeşi olmuş olacağından bunların biribiri ile nikâhları

haramdır.

Fakat iki kadından yalnız biri erkek farz edildiği zaman, birbiriyle nikâhları memnû' olur da, aksi takdirde olmazsa, bu iki kadın nikâhda cem edilebilir. Meselâ, neseben veyâ rezâen kızlar ile üvey vâlideler gibi ki bunlardan yalnız kızlar erkek farz edilirse üvey vâlidelerini almaları haram olur. Fakat yalnız üvey vâlideler erkek farz edilirse, kızlara yabancı olduklarından dolayı onlar ile nikâhlan memnû' olmaz.

Gelinler ile kâin vâlideler de aynı hükümdedirler. Ya'nî bunlardan gelinler erkek farz edilse, kâin vâlidelerini alması haram olur. Fakat kâin vâlideler erkek farz edilirse gelinler kendisine yabancı olacağından, onlar ile nikâhları haram olmazlar ve bu halde de bu iki kadın başka bir erkeğin nikâhı altında cem edilebilir.

Mehârimin aralarını cem'e dâir ba'zı mes'eleler:

1-Bir kimse vefât eden nikâhlısının kız kardeşi ile veyâ vefat eden ailesinin halası gibi cem'i câiz olmayan mehâriminden biri ile derhal evlenebilir. Fakat boşadığı karısının iddet müddeti nihâyet bulmadıkça bu mehârimlerden biri ile evlenemez. Ancak iddet müddeti tamamlanınca evlenebilir. Çünkü iddet içinde nikâhın hukmü bâkîdir.

2-Birbirinin halası veyâ teyzesi olan iki kadın nikâhda cem edilemez. Meselâ, iki kişiden her biri diğèrinin vâlidesini veyâ kızını tezevvüç edip de bunlardan her birinden birer kız doğsa, bu kızlar, **birinci** takdirde birbirinin halası, **ikinci** takdirde de birbirinin teyzesi olmuş olur. Bunun için bu kızlar nikâhda cem' edilemez. Yalnız biri ile evlenilebilir.

Birinci hal

Ahmed	Mehmed
Ahmed'in anası Hind	Anası Zeyneb
Ahmed+Zeyneb	Mehmed+Hind
Hatîce	Fatma

Burada Fatma'nın babası Mehmed'dir, Mehmed'in anası da Zeyneb'dir, Zeynebden doğan Hatîce ise Mehmed'in üvey kız kardeşi olduğundan Hatîce, Fatma'nın halası olur.

Aksine olarak da Hatîcenin babası Ahmed'dir. Ahmed'in anası da Hind'dir. Hind'den doğan Fatma ise Ahmed'in üvey kız kardeşi olduğundan Fatma Hatîce'nin halası olmuş olur.

İşte bu halde Hatîce ile Fatma birbirlerinin halaları olduğundan nikâhda cem edilemezler.

İkinci hal

Ahmed	Mehmet Kızı
Kız Hind	Zeynep
Ahmed+Zeyneb	Mehmed+Hind
Hatîce	Fatma

Burada Fatma'nın anası Hind'dir. Hind'in babası olan Ahmed'in kızı Hatîce, Fatma'nın anasının kız kardeşi olduğundan Hatîce Fatma'nın teyzesi olur.

Aksine olarak Hatîce'nin anası Zeyneb'dir. Zeyneb'in babası olan Mehmed'in kızı Fatma, Hatîce'nin anasının kız kardeşi olduğundan Fatma, Hatîce'nin teyzesi olur.

Buna göre Hatîce ile Fatma birbirinin teyzesi olduğundan nikâhda cem edilemezler.

3-Bir kimse, cem'i câiz olmayan iki kadınla evlenmiş olursa şu

husûsa dikkat edilir:

Eğer bunların nikâh târihleri ayrı ayrı ise, ilk nikâh câiz olup sonraki nikâh fâsit olur ve sonraki kadından ayrılmak îcâb eder. Bu sonraki kadına tekarrüb vukû' bulmuş ise buna iddet lâzım gelir ve bu kadının iddet müddeti tamam olmadıça nikâhı evvel olan kadına takarrüb câiz olmaz.

Fakat bu iki kadının nikâhları aynı zamanda akd edilmiş ise veyâ hangisinin evvel akd edildiği belli değil ise her ikisinin de nikâhlan fâsit olur.

4-İrtidâd eden bir kadın, dâr-i harbe iltihâk ederse iddeti sâkit olur ve bunun kocası, o kadının mehâriminden biri ile derhal evlenebilir. Bi'l-âhare Müslümân olarak geri gelse bile, yapılan nikâh bâtil olmaz. Nikâhdan önce gelmiş olsa bile yine nikâhın sıhhatine bir mâni' teşkil etmez.

5-Nikâhda cem'i câiz olmayan kadınları teserri yolu ile istifraşda cem etmek de câiz değildir.⁶

Meselâ, bir kimse biribirinin mahremlerinden olan iki câriyeyi -*meselâ iki kız kardeşi*- satın almak sûretiyle (istifraş husûsunda) zevcelikte cem edemez. Bunlardan biri mülkünden veyâ nikâhından çıkarsa o zaman diğerini istifraş edebilir.

Fakat bir kimse, biribirinin mahremlerinden olan iki câriyeyi mülkünde (bilâ istifraş) cem' edebilir. Aynı zamanda bunlardan birini nikâh ederek, diğerini de istifraş etmeksizin câriye olarak kullanabilir ki bu halde İkinciye tekarrüb aslâ câiz değildir.

⁶ -**Teserri**: Satın almak sûretiyle odalık veyâ câriye edinmek, yapmak, istifraş etmek demektir. **İstifraş**: Cima' etmek demektir.

Bir kimse, istifraş etdiği câriyesinin, mahremlerinden biri ile evlenecek olursa, artık o câriyeyi istifraş edemez. Ve bu câriyeyi her hangi bir sûrette âzad edip mülkünden çıkarmadıça da, o evlendiği yeni kadına da tekarrüb edemez.

Bir kimse, birbirinin mahremi olmayan câriyelerini nikâh etmeksizin istediği şekilde istifraş edebilir.

3-Şirk:

Şirk de nikâha mâni' olan hurmet-i muvakkatelerdendir. Bunun için Müslümânların, ehl-i kitâbdan sayılmayan gayr-i Müslim ve müşrik kadınlar ile evlenmeleri câiz değildir, haramdır. Bu husûsdaki hurmet, şirkin devâmı müddetince devam eder ve şirkin zevâli ile ortadan kalkar.

Şirke dâir ba'zı mes'eleler:

1-Güneşe, aya, yıldızlara ve bunlara benzeyen bir şey'e tapanlar ile Mecûsiler ve buna benzeyen bâtil dinlere mensûb olanlar ve muattile, zınâdika, bâtniyye, ibâhiyye, nusayriyye gibi bâtil mezheblerin mensûbları ile evlenmek câiz değildir.

2-İslâm dîninden irtidâd etmiş mürtedde kadınlar ile evlenmek de hiçbir kimse için câiz değildir, haramdır.

3-Müslümân erkeklerin kitâbiye olan kadınlar ile evlenmeleri mekrûh olarak câizdir. Bunlar ile nikâh yapılabilir. Fakat bunlar ile evlenmek mahzûrdan hâlî olmadığı için mekrûhdur.¹⁰

Not: Bu husûsda şöyle deniliyor:

“Kitâbiye ile evlenmek mekrûhdur. Çünkü bunda bir takım mahzurlar vardır. Kitâbiyelerden doğacak çocukların dînî ve ahlâkî terbiyeleri düşünölmek îcâb eder. Bu çocuklar, ehl-i harbin tabiatı üzerine neş'et eder. Buldukları muhîtin

terbiyesini alır. Ecnebîlerin ahlâkı ile ahlâklanmış olduklarından babalarının milletine karşı bigâne kalırlar. Millî adabdan, islâmî âdet ve adabdan tecrîd etmek müşkîlât doğurur”.

Semâvî bir dîne ya'nî semâvî kitâblardan birini esâs olarak alan bir dîne inanan gayr-i Müslimlerin hepsi de ehl-i kitâb sayılırlar. Bunun için bir Müslim, zimmî olan bir kitâbiye ile evlenebileceği gibi harbî olan bir kitâbiye ile de evlenebilir. Fakat bir zarûret bulunmadıça bir müslimin, bir kitâbiye ile evlenmemesi evlâdır. Hattâ bir müslimin, kitâbiye-i harbiye ile evlenmesi *-zimmî olan bir kitâbiyeye nazaran daha fazla mazûrlar doğuracağından-* te'kîden mekrûh görülmüştür.

4-Müslümân bir erkek, kitâbiye olan bir zevcesi üzerine Müslümân olan bir kadını ve Müslümân olan zevcesi üzerine de kitâbiye olan bir kadını nikâh eder ve onunla izdivaçda bulunabilir.

5-Müslümân bir erkeğin nikâhı altında bulunan bir kitâbiye Nasrânî (*Hristiyân*) iken Yahûdî, Yahûdî iken Nasrânî olsa nikâha te'sîr etmez. Fakat Mecûsî, putperest olsa nikâh derhal münfesihi olur ve hurmet vukû' bulur. Kadın kocasından da mehir v.s isteyemez.

6-Ebeveyninden biri kitâbî, diğeri Mecûsî olan bir çocuk kitâbî hükmündedir.

7-Tevrât ile İncîl ehli olan Hristiyanlar ile Yahûdîlerden başka, Hazreti İbrâhîm ve Şit a.s mın sahîfelerine ve Zebûra mensûb olduklarını iddiâ eden gayr-i Müslimler, ehl-i kitâbdan sayılmazlar. Çünkü bunların ihtivâ ettiği ahkâm ortada yoktur. Bunun için bunlar ile evlenmek ve bunların kestiklerini yemek helâl değildir.

Not: “Kitâbiye şarap içer, Hınzır eti yer, onu bundan men etmeye zevcinin hakkı yoktur. Artık bunlardan çocuklarına da yedirip içirmesi îcâb eder”.

“Kitâbiye gebe olduğu halde ölürse, babasına tebean Müslüman sayılan çocuğu ile berâber küffâr mezarlığına gömülmüş olur. Bu şekilde yapılan bir nikâh ile gayr-i Müslimlere bir temâyülü îcâb eder ki bu karı koca adabındandır. Halbuki bu islâmiyyete muvafık değildir. Bununla berâber bir Müslümân kitabiye olan karasını kiliseye gitmekden ve kendi dîninin îcâblarını yapmakdan men edemez. Çocuğuna da İslâm terbiyesi vereceği tahmin edilemez. Kitâbiye ile evlenmek bir çok mahzûrlardan hâlf olmadığı için mekruh görülmüştür. Hele kitabiye-i harbiye ile evlenmek daha da fazla mahzurlar doğuracağından bu husûsdaki kerâhet daha müekketdir”.⁷

4-Lian:

Nikâha mâni' olan husûslardan biri de liandır ki lügatdeki ma'nâsı, iki kişinin birbirine lânetleşmesi demektir. İstîlâdaki ma'nâsı ise, affe olan zevcesine *-zinâ isnâdında-* bulunan bir kimse ile, zinâ isnâdında bulunduğu bu zevcesinin, hâkim huzûrunda, usûlüne göre yapacakları dörder şehâdet ile kendi nefislerine lânet ve gazâb okumalarına denir. Buna, **mülâane** de denir.

Hâkim huzûrunda bu şehâdet şu şekilde yapılır:

Zevcesine zinâ isnâd eden veyâ çocuğunun nesebini kendisinden nefy eden bir kimse, zinâ isnâd ettiği karısı ile

⁷ - Hukuk-i İslâmiyye ve İstîlâhât-i Fıkhiyye Kâmûsu, C.2.ss..110 Ömer .Nasûhi .Bilmen.

birlikde hâkimin huzûrunda toplanırlar. Evvelâ zevce “Eşhedü billâh, ben bu zevceye zinâ isnâdında sâdıklardanım” veyâ “Eşhedü billâh, bu çocuğun nesebini kendimden nefy husûsunda sâdıklardanım” diyerek dört def’a şehâdet eder. Beşinci def’ada “Eğer zinâ isnâdında” veyâ “çocuğun nesebini nefy husûsunda kâziblerden isem Allâhü Teâlâ’nın lâneti üzerime (üzerine) olsun” der ve her def’asında da zevcesine işâretde bulunur.

Bundan sonra da zevce “Eşhedü billâh, bu kocam bana zinâ isnâdında kâziblerdendir” veyâ “Eşhedü billâh, bu kocam çocuğumun nesebini nefy husûsunda kâziblerdendir” diyerek dört defa şehâdet eder. Beşinci def’a da “Eğer kocamın bana zinâ isnâdı doğru ise” veyâ “Çocuğumun nesebini nefy husûsunda sâdıklardan ise Allâhü Teâlâ’nın gazâbı üzerime (üzerine) olsun” diye bed-duâ eder. Bundan sonra da hâkim tarafından bunların ayrılmalarna karar verilir ve ayrılırlar.

Şâyet kadının iffeti zâil olursa veyâ kocası nefisini tekzib ederse, bu halde lianın hükmü sâkit olur ve birbirleri ile yeniden evlenebilirler. Bu husûs İmâm A’zâm’a göredir. İmâm Yûsûf’e göre yeniden evlenmeleri câiz olmaz. Lian ile hurmet-i müebbede sâbit olur. Eimme-i selâse ve Zâhiriyye’nin görüşleri de böyledir. (Bu husûs, lian bahsinde daha geniş anlatılmışdır).

5-Mülk:

Mülkün mevcûdiyeti de nikâh yapılmasına muvakkaten mâni’dir. Bunun için bir kimse, kendi câriyesini nikâh ederek izdivaçda bulursa, bu nikâh akdi mu’teber olmaz. Çünkü mülk, nikâha mâni’dir ve ondan daha kuvvetlidir. Ancak âzad edip huriyyete kavuşturursa onunla evlenmesi câiz olur ve evlenebilir.

Hür bir kadın da kendi kölesi ile izdivaçda bulunamaz. Ancak kölesini âzad edip hurriyete kavuşturduktan sonra onunla evlenmesi câiz olur ve evlenebilirler.

Not: İslâmiyyet'de başlıca esâret sebebi, ahd ve emân ile himâye altına alınmamış olan bir gayr-i müslimin, bir Müslümân eline geçmesidir.⁸

6-Hurre üzerine câriyeyi nikâh

Hür bir zevce üzerine câriyeyi nikâh etmek sahih değildir. Bunun için bir kimse nikâhı altında hür bir zevcesi varken veyâ boşamış olduğu hür zevcesinin iddet müddeti bitmeden, başkasının câriyesini nikâh edemez. Şâyet nikâh ederse bu nikâh bâtıldır. Ancak iddet müddeti tamam olunca başkasının câriyesini nikâh edebilir, bu câizdir.

Fakat câriye üzerine hür bir kadın nikâh câiz ve sahîhdir. Böyle bir nikâh yapılabilir.

Hürriyet, sâhibine bir şeref te'mîn edeceği için, hurre üzerine câriyenin tezevvüç edilmesi, hür olan kadının şerefine dokunur ve izzet-i nefsinı rencîde eder. Bu hal ise, karı koca arasındaki husn-i muâşeretin bozulmasına sebep olur. Bunun için câriyenin hurre üzerine nikâh edilmesi câiz görülmemiştir. Fakat hürrenin câriye üzerine nikâh edilmesi büyük mahzûrlar doğurmayacağından bu husûs da câiz görülmüştür.

7-Üç talâkın vukûu

Nikâh yapılmasına muvakkaten mâni' olan sebeplerden biri de, üç veyâ iki talâkın vukûudur. Bunun için bir kimse, bir

⁸ - Bak: Hukuk-i İslâmiyye ve Istilâhât-i Fikhiyye Kâmûsu, C.2.ss..503 Ömer .Nasûhi .Bilmen.

veyâ iki talâk ile boşadığı hür zevcesini ve bir talâk ile boşadığı câriye olan zevcesini gerek iddeti içinde ve gerekse iddeti nihâyet bulduktan sonra tekrar rızâsı ile tezevvüç edebilir.

Fakat bir kimse, üç talâk ile boşadığı hür zevcesini ve iki talâk ile boşadığı câriye bulunan zevcesini, rızâsı bulunsun bulunmasın, artık bir daha tezevvüç edemez. Bu talâklar ister talâk-ı bâin olsun, isterse talâk-ı ric'î olsun müsâvîdir, fark yoktur, derhal hurmet vukû' bulur. Bu şekilde bulunan bir kadına mütallaka-i selâse denir. Bu hurmet, şer'î usûlüne göre izale edilmedikçe devam eder. Eğer izale edilirse devam etmez, hurmet ortadan kalkmış olduğundan izdivaçda bulunulabilir.

Bu hurmet şu şekilde izale edilebilir:

Hür kadınlar hakkında üç, câriyeler hakkında iki talâkın vukûu ile meydana gelen bu hurmet, yalnız (**şer'î tahlîl**) ile izale edilebilir. Başka bir şekilde izale edilmez. Bunun için üç talâk ile boşanmış olan hür bir kadın veyâ iki talâk ile boşanmış olan bir câriye, iddet müddeti tamam olduktan sonra, nefisini, başka bir erkeğe meşrû' bir şekilde *-Nikâh ile-* teslim edip tekarrüb vukû' bulduktan sonra, bu ikinci kocası vefât etse veyâ kendisini boşasa, bu ikinci iddet müddetini tamamladıktan sonra, dilerse evvelki kocası ile izdivaç eder ve evlenebilir. Bu halde yeniden nikâh yapılması lâzımdır. İkinci kocası vefât etmemiş olursa veyâ boşanmamış bulunursa, evvelki kocası ile evlenemez. Bu husûs artık haram olur.⁹

⁹ -Tahlîl usûlü, nikâh ni'metini takdîr edemeyenler için ma'nevî bir cezâ'dır.

Bu husûsda fazla bilgi için ve tahlîlin hikmet-i teşriyyesi için bak:Hukuk-i İslâmiyye ve Istîlâhât-i Fıkhiyye Kâmûsu, C.2.ss..111. Ömer .Nasûhi .Bilmen.

Tahlîlin şartları:

1-Evvelki zevci ile yeniden nikâh akdinin yapılmasının helâl olması için, ikinci koca ile yapılan nikâh muâmelesinin sahîh ve nâfiz bir nikâh olması şarttır. Bunun hâricinde şübhe-i nikâh, nikâh-ı fâsit gibi her hangi bir şekilde vuku' bulacak bir takarrüb ile tahlîl yapılmış olmaz ve bu halde evvelki kocanın yaptığı nikâh da helâl olmaz.

2-Tahlîlde hakîkaten veyâ hukmen duhûl şarttır. Bunun için üç talâk ile boşanmış olan hür bir kadın, bir mecbûb (*hayası veyâ zekeri kesilip iktidarsız bırakılmış olan erkek*) ile izdivaç edip de bundan sonra boşansa, evvelki zevcine helâl olmaz. Fakat kadın bu mecbûbdan bir çocuk doğurursa, bu halde hukmen tekarrüb vuku' bulmuş olacağından, boşanırsa evvelki kocası ile nikâh yapıp evlenebilir. Çünkü bu halde tahlîl-i şer'î, hukmen yapılmış olur.

3-Tahlîl husûsunda, guslü îcâb etdirecek derecede tekarrüb şarttır. Fakat ikinci zevcin bâliğ olması şart değildir. Mürâhik olması da kâfi gelir. Aynı zamanda ikinci kocanın âkil olması ve tekarrüb hâlinde inzâl bulunması da şart değildir.

4-Kitâbiyye hakkında kitâbının tahlîli câizdir. Binâenaleyh Müslümân bir erkek, nikâhı altındaki bir kitâbiyyeyi üç talak ile boşasa ve bu kitâbiye kadın da iddeti tamamlanınca bir kitâbî erkek ile izdivaç ve mücâmeatda bulunursa, bundan sonra da o kitâbî erkek vefât etse veyâ kendisini boşasa tekrar evvelki Müslümân olan kocası ile evlenebilir.¹⁰

¹⁰ - Hukuk-i İslâmiyye ve Istilâhât-i Fıkhiyye Kâmûsu, C.2.ss..107-111. Ömer .Nasûhi .Bilmen.

8-Meşrû' adedi tecâvüz:

Meşrû' olan adedi tecâvüz de nikâha mâni'dir. Bunun için bir erkek, birbirinin mahremlerinden olmayan dört kadını nikâhı altında cem' edebilir. Bundan fazlasını cem' edemez.

Bunun için nikâhlısı veyâ iddet bekleyen karısı olarak dört zevcesi bulunan bir erkek, artık başka bir kadın ile evlenemez, bu memnû'dur. İddet sonunda nikâh ortadan kalkar. Fakat bu dört kadından biri ölür veyâ boşanır da iddet müddeti nihâyet bulursa, başka bir kadın ile evlenebilir, bu câizdir.

Bununla berâber müslümânlıkta vahdet-i zevce esıldır. Bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi pek doğru bir şey değildir.

وَإِنْ حِفْتُمْ أَلَّا تُنْفِسُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ
مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ حِفْتُمْ أَلَّا تُعَدِّلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ طَ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ط

“Yetim kızlar hakkında (adâleti yerine getiremeyeceğinden) korkarsanız, hâle olan diğer kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâh edin. Şâyet (bu suretle de) adâlet yapamayacağınızdan endişe ederseniz o zaman bir dâne, yâhud mâlik olduğunuz câriye ile (iktifâ edin). Bu (tek zevce veyâ câriye) sizin (Hakdan) eğrilip sapmamanıza daha yakındır”.¹¹

Âyeti de tek bir kadın ile evlenmenin vâcib olduğuna işaret eder. Şâyet bir zarûret varsa bir erkek bir, iki, üç veyâ dört kadın ile evlenebilir. Fakat bunlar arasında adâlet ve

¹¹ -Nisâ', 3.

müsâveât ile hareket etmek şartdır. Buna muktedir olamayan bir Müslümân, yalnız bir kadınla iktifâ etmekle me'mûrdur.

Köle (*rakik*) olanlar ise, nikâhlarında iki kadından ziyâdesini cem edemezler. Bunlardan biri ölür veyâ boşanarak iddeti biterse başka bir kadın ile evlenebilir.

Bir kimse dörtten fazla kadın ile evlenecek olursa, ilk dört kadının nikâhları sahîh olur. Diğerlerinin nikâhları ise bâtil olur ve onlardan ayrılmak îcâb eder.¹²

¹² -Teaddüdü zevcâtın hikmeti teşriyyesi hakkında bak: Hukuk-i İslâmiyye ve Istilâhât-i Fıkhiyye Kâmûsu, C.2.ss..118-119. Ömer .Nasûhi .Bilmen.

ÜÇ ÜNC Ü B Ö L Ü M

Mehr

İslâm Hukûku'na göre, Müslüman bir erkek ile evlenen bir kadın, **mehr** nâmı ile bir mala müstehk olur ki bu malı, nikah akdi esnâsında zevcinden alır. Aynı zamanda bu mehre, bir hukûk-i ilâhî de teallûk eder. Bunun için mehr, nikâh akdi esnâsında nefy ve iskat edilemez. Fakat daha sonra kadın, isterse bu hakkını iskat ederek mehrini zevcine bağışlayabilir.

Bir müslimin tezevvüc ettiği kadın, kitâbiyye de olsa, yine bir mehre müstehk olur.

Mehrin miktarı, Hanefî'lere göre, en az on dirhem gümüştür. Bundan yukarısı için muayyen bir miktar yoktur. Nikah akdi esnâsında mehrin adının ve miktarının belirtilip tesbit edilmesi ise **sünnet**'dir. Eğer nikah akdi esnâsında mehr ta'yin edilmez ve adı konulmazsa, o zaman da mehr-i misl lâzım gelir.

Mehr-i müsemmâ: İki tarafın az veyâ çok olarak tesmiye ve ta'yin ettikleri mal veyâ kâbil-i mübâdele olan menfaattir.

Mehr-i misl: Zevcenin babası cihetinden ve olmadığı taktirde bulunduğu şehir halkından akid tarihinde yaş, cemâl, bekâret gibi vasıflarda akran ve emsâli kadınların mehrine denir ki böyle bir akid vâcib olduğundan asl olan da bu mehr-i misildir.

Mehr-i muaccel: Peşin verilmesi meşrut olan mehirdir.

Mehr-i müeccel: Daha sonra verilmesi meşrut olan mehirdir ki muayyen bir müddet zikr edilmemiş ise vefât veyâ talâk hâlinde teaccül eder, (hemen verilmesi lâzım gelir). Bir mehrin tamamı müeccel olabileceği gibi bir kısmı da müeccel olabilir.¹³

¹³ -**Mehr** hakkında fazla bilgi için bak: Hukuk-i İslâmiyye ve Istilâhât-i Fikhiyye Kâmûsu, C.2.ss..115-152. Ömer .Nasûhi .Bilmen.

D Ö R D N C Ü B Ö L Ü M

Müfârekât, Talâk, Fesh-i nikâh

Müfârekât:

Lügatde iki şey'in, iki kişinin birbirinden ayrılması ma'nâsınadır. Fıkıh istilâhında ise, zevciyât râbitasının çözümlenmesi ile zevc ile zevcenin birbirinden ayrılması demektir ki cem'i, müfârekât'dir.

Zevc ile zevcenin birbirinden ayrılması ise, ya talâk ile veyâ fesh-i nikâh ile vukû' bulur. Bunun için müfârekât ta'bîri, hem talak, hem de fesh-i nikâh anlamında kullanılır.

Talâk:

Lügatde, boşanmak, hissî veyâ ma'nevî bir kayıttan kurtulmak ma'nâsınadır. Fıkıh istilâhında ise, nikâh akdini, nikâhla ilgili özel lâfızlar ile fi'l-hâl veyâ fi'l-meâl ref ve izale etmek demektir.

Tatlik: zevceyi boşamak, aradaki zevciyyet bağıını usulü dairesinde izale etmektir.

Talâk-ı ric'ât: Zevceye tekarrübden sonra vâki olan, sarahaten veyâ işâreten üç adedine veyâ bir i'vaza (karşılık olarak verilen bir şey'e) mukârin olmayan, ayrılmaya delâlet eden bir vasıf ile vasıflanmayan ve bir şey'e teşbih edilmiş bulunmayan talâktir.

Ric'at (Rücû'): Lügatde bir şey'i redd etmek, geri dönmek ve döndürmek ma'nâsınadır. Fıkıh istilâhında ise,

Talâk-ı ric'î'den sonra idded içinde henüz devam eden nikâhın, kavlen veyâ fiilen, devam etmesini dilemektir ki böyle bir halde zevciyyet rabıtası ibkâ' ve idâme edilmiş olur.

Ric'at-i kavliyye: Nikâh ile ilgili özel lâfızlardan biri ile yapılan rücû'dur. Bu lâfızlar, ya sarîh olur veyâ kinâî olur. "Sana müracaat ettim", "Sen benim zevcemsin" denilmesi gibi.

Ric'at-i fiiliyye: Hanefî'lere göre hürmet-i müsâhere'yi îcâb eden fiillerden birisi ile vukû' bulan rücû'dur. Talak-ı ric'î'den sonra idded içinde vukû' bulacak tekarrüb veyâ şehvetle muâneka gibi.

Talâk-ı bâin: Zevceye tekarrübden evvel vâki' olan veyâ sarîh bir lâfız ile yapılp da sarahaten veyâ işâreten üç adedine veyâ bir i'vâza mukârin bulunan veyâ beynûnete (ayrılığa) delâlet eden bir vasıf ile tavsif veyâ bir şey'e teşbih olunan talâk'dır.

Beynûnet-i suğra: Bir veyâ iki talâk-ı bâin ile vücûde gelen ayrılıktır.

Beynûnet-i kübrâ: Üç talâk ile vücûde gelen ayrılıktır.

Talâk'ın adedi:

Talâk'ın adedi, hurreler hakkında üç, câriyeler hakkında ikidir. Bunun için bir erkek, hür olan zevcesini müteferrikan veyâ müctemian üç talâk ile, câriye olan zevcesini de iki talâk ile boşayabilir.

Üçden ziyâde yapılan talâklar ile yalnız üç talâk vâki' olur, diğerlerine itibar edilmez. Meselâ, bir kimse zevcesine "Seni üçden dokuz kadar boşadım" veyâ "Sen benden yüz talâk ile boş ol" dese, bununla yalnız üç talâk tahakkuk eder.

Fesh-i nikâh:

Lügatde, bir şey'i elden atmak, bir akdi ve ahdi bozmak, bir organı yerinden ayırmak gibi ma'nâları ifâde eder. Fıkıh ıstılahında ise, zevcin sebebiyeti olmaksızın yalnız zevce tarafından vukû'una sebebiyet verilen, yâhud zevc tarafından vukû' bulmakla berâber aynı sebebin zevce tarafından da vukû'u mümkün olan müfârekât (ayrılık) dır.¹⁴

¹⁴ - Müfârekât, Talâk ve Fesh-i nikâh hakkında fazla bilgi için bak: Hukuk-i İslâmiyye ve İstılahât-i Fıkhiyye Kâmûsu, C.2.ss.174-267. Ömer .Nasîhi .Bilmen.

F İ H R İ S T

Münâkehât

(Nikâh akdi mes'elelerine âit hükümler)

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

Nikâh ve Nikâha âit hükümler	3
Nişanlanma	3
Nişanlanmaya dâir ba'zı mes'eleler	4
Nikâh'ın ta'rîfi ve mâhiyeti	6
Nikâhın rüknü	7
Nikâhın sıhhatinin şartları	8
Nikâhın nev'ileri	13
1-Sahîh nikâh	13
2-Fâsid nikâh	13
3-Bâtıl nikâhlar	14
Sahîh nikâhların hükümleri	15
Fâsid nikâhların hükümleri	17
Mehr-i müsemmâ:	17
Mehr-i misil	17
Mehr-i muaccel	17
Mehr-i müeccel	17
Bâtıl nikâhların hükümleri	18
Şarta veyâ izâfete mükârin nikâhlar	19

İ K İ N C İ B Ö L Ü M

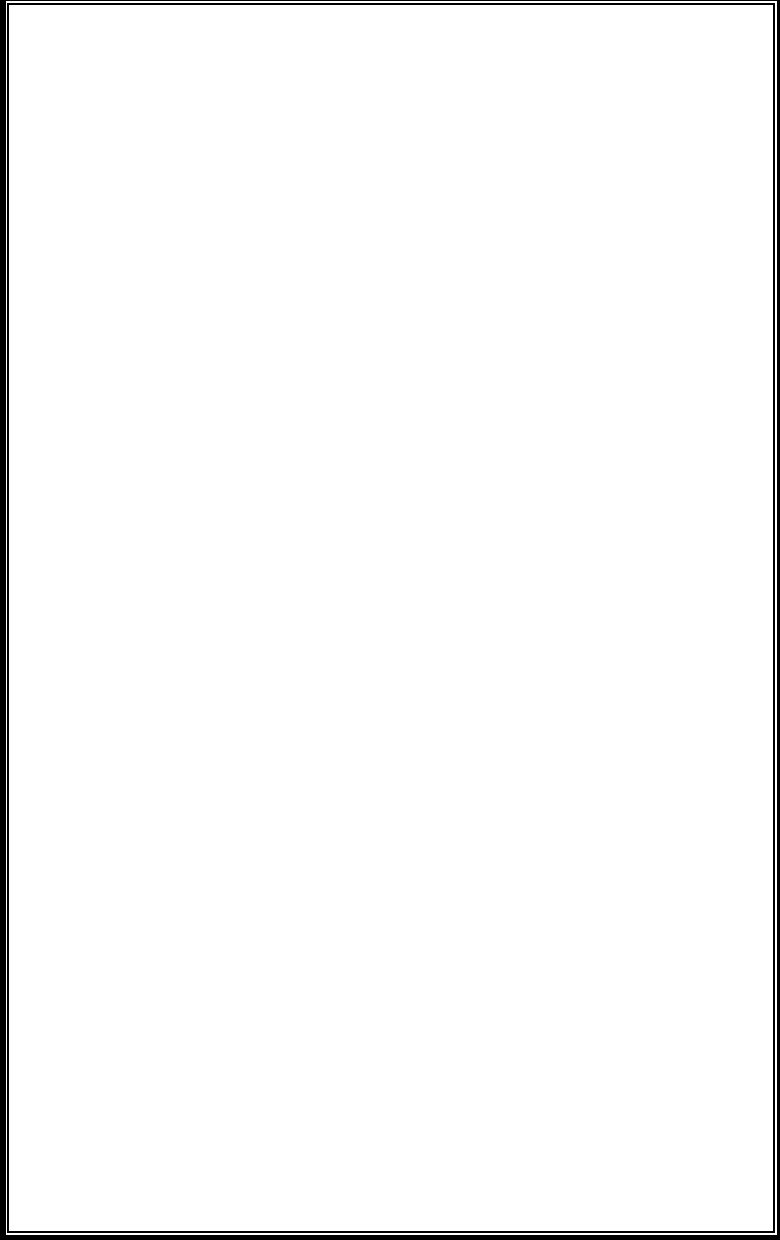
Muharremât	24
(Nikâhları haram olan kadınlar)	24

A-Nikâhın müebbeden haram olmasını îcâb etdiren sebebler	24
1-Karâbet-i nesebiyye	24
2-Rezâ veyâ sût	24
3-Sihriyyet veyâ müsâharet.	24
B-Nikâhın muvakkaten haram olmasını îcâb etdiren sebebler	24
1-Hakku'l-gayr,	24
2-Mehârimin aralarını cem',	24
3-Şirk,	24
4-Lian,	24
5-Mülk,	24
6-Hurre üzerine câriyeyi tezevvüc,	24
7-Üç talâkın vukûu,	24
8-Meşru' adede tecâvüz.	24
A-1-Karâbet-i nesebiyye ile hürmet	25
2-Rezâ veyâ sût	26
3-Sihriyyet veyâ müsâheret	36
B-1-Hakku'l-gayr:	38
2-Mehârimin aralarını cem':	39
3-Şirk:	43
4-Lian:	45
5-Mülk:	6
6-Hurre üzerine câriyeyi nikâh	47
7-Üç talâkın vukuu	47
8-Meşrû' adedi tecâvüz:	50
ÜÇ ÜNCÜ BÖLÜM	
Mehr	52

D Ö R D N C Ü B Ö L Ü M

Müfârekât, Talâk, Fesh-i nikâh	54
Müfârekat:	54
Talâk	54
Fesh-i nikâh:	56
F İ H R İ S T	57

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً ۗ ط

"Hani, Rabb'in meleklere: Ben yerde muhakkak bir halife yapacağım (yaratacağım) demişdi".¹⁵

"Öyle bir halife yapacağım, öyle bir halife ta'yin edeceğim ki ona kendi irâdemden irâde, kendi kudretimden kudret, kendi sıfatımdan ba'zı selâhiyyetler vereceğim. Bu sûretle de o, bana izâfeten, bana niyâbeten (bana vekâleten) mahlûkâtım üzerinde bir takım tasarrufâta sâhip olacak, benim nâmüma ahkâmımı icrâ ve tenfiz edecek; fakat o bu husûsda asîl olmayacak, kendi zâtı ve şahsı nâmına bi'l-asâle icrâyı ahkâm edecek değil, ancak benim bir nâibim (benim bir vekîlim), bir kalfam olacak, kendi hür irâdesi ile benim irâdelerimi, benim emirlerimi, benim kânûnlarımı tabrike me'mûr bulunacak, sonra onun arkasından gelenler ve ona halef olarak aynı vazîfeyi icrâ edecek olanlar bulunacaktır".¹⁶ Bunun için de,

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيُبْلِغَكُمْ فِي مَا آتَيْكُمْ ۗ ط إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ ۗ ط وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ.

"O sizi yer yüzünün halifeleri yapan, sizi, size verdiği şey'lerde, imtihâna çekmek için kiminizi derecelerle kiminizin üstüne çıkarandır. Şübhe yok ki Rabb'in, (isyankâr olanlar hakkında) cezâsı pek çabuk olandır ve muhakkak ki O, (itâatkâr olanlar hakkında da) Gâfûr ve Rahîm'dir".¹⁷

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيُبْلِغَكُمْ أَئْيُكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا ۗ ط وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ.

"O, hanginizin daha güzel amel (ve hareket) de bulunacağını imtihân etmek için, (halifelik vasfına sâhib olup olmadığınız husûsunda sizi denemek için), ölümü de, dirimi de takdîr eden ve yaratandır. O, (kendisine isyân edenlerden intikam almakda) Gâlib-i mutlak'dır. (Kendisine tevbe ile yönelip teslim olanlar hakkında da) Gafûr'dur (bağışlayıcıdır)".¹⁸

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيُبْلِغَكُمْ أَئْيُكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا ۗ ط.

"O, hanginizin ameli (hal ve hareketi) daha güzel olduğu (hususunda) sizi imtihana çekmek için, (halifelik vasfına sâhib olup olmadığınız husûsunda sizi denemek için), gökleri ve yeri altı günde yaratandır. (Bundan evvel ise) Arş'ı, su üstünde idi".¹⁹

¹⁵ -Bakara, 30.

¹⁶ -Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir,C.1.ss.299. Elmalılı M.Hamdi Yazır.

¹⁷ -En'âm, 165.

¹⁸ -Mülk, 2.

¹⁹ -Hüd, 7.